

Merja Karppinen & Satu Vesisenaho

”LEVÄNNYT HOITAJA ON LASTENKIN ETU”

**Perhepäivähoitajien kokemuksia työaikalain tuomista muutoksista
sekä perhepäivähoitajien ja vanhempien kokemuksia varahoidosta**

Opinnäytetyö

KESKI-POHJANMAAN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

Huhtikuu 2012

ABSTRACT

Yksikkö Ylivieskan yksikkö	Aika Huhtikuu 2012	Tekijä/tekijät Merja Karppinen & Satu Vesisenaho
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn nimi "Levännyt hoitaja on lastenkin etu", Perhepäivähoitajien kokemuksia työaikalain tuomista muutoksista sekä perhepäivähoitajien ja vanhempien kokemuksia varahoidosta		
Työn ohjaaja Kirsi Herranen-Somero		Sivumäärä 66+7
Työelämäohjaaja Sanna Forslund		
<p>Opinnäytetyömme oli työelämälähtöinen. Tutkimuksemme toimeksiantaja oli Kannuksen kaupungin perhepäivähoito. Työn tavoitteena oli tutkia, miten Kannuksen kaupungin perhepäivähoitajat kokivat perhepäivähoitajia koskevan työaikalain tuomat muutokset sekä perhepäivähoidon varahoitojärjestelmän ja miten Kannuksen kaupungin perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmat kokivat perhepäivähoidon varahoitojärjestelmän. Tutkimukseen osallistuivat 14 Kannuksen kaupungin perhepäivähoitajaa ja 26 perhepäivähoidossa olevien lasten perheitä.</p> <p>Tutkimuksemme oli määrällis-laadullinen. Analyysimenetelminä olivat teemoittelu, sisällönanalyysi ja SWOT – analyysi. Tutkimusaineisto koottiin kyselylomakkeilla. Kyselyn teimme kokonaisotannalla.</p> <p>Tutkimus osoitti, että perhepäivähoitajat kokivat merkittävimpinä työaikalain tuomina muutoksina työpäivien lyhenemisen ja työssä jaksamisen parantumisen sekä lisääntymisen. Suurimpana uhkana he kokivat, että arkivapaiden vuoksi vanhemmat eivät hae lapsilleen hoitopaikkaa perhepäivähoidosta, vaan päiväkodista. Tutkimuksemme osoitti perhepäivähoitajien huolen aiheettomaksi. Hoitajien mielestä lapsen näkökulmasta varahoitopaikan tulisi olla pysyvä. Perhepäivähoitajat ja lasten vanhemmat olivat pääosin tyytyväisiä varahoidon järjestelyihin. Vanhemmat kokivat ainoastaan tiedonkulussa kehitettävää. Eniten käytetty varahoitopaikka oli ryhmäperhepäivähoitokoti Varpuset. Suurin osa kyselyyn vastanneista vanhemmista järjestivät itse lapsensa varahoidon tai siihen ei ollut tarvetta.</p>		

Asiasanat

Lapsen etu, perhepäivähoitaja, perhepäivähoito, työaikalaki, varahoito, varhaiskasvatus.

ABSTRACT

CENTRAL OSTROBOTHNIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES Ylivieska unit	Date April 2012	Author Merja Karppinen & Satu Vesisenaho
Degree programme Degree programme of social Services		
Name of thesis "Rested childminder is also children's benefit." Day care mother's experiences of changes which working hours act has brought and day care mother's and parents experiences of backup-care.		
Instructor Kirsi Herranen-Somero		Pages 66+7
Supervisor Sanna Forslund		
<p>This thesis was based on working life. The thesis was commissioned by the family day care of Kannus. The aim of the thesis was to study how the day care mothers of Kannus felt about the changes in the working hours act and also how they felt about the backup-care-system of family day care. In addition, the aim was to study how the parents whose children were in family day care in Kannus, felt about the backup-care-system of family day care. The study was taken part by 14 family day care mothers of Kannus and 26 families who had children in family day care.</p> <p>The research was both quantitative and qualitative. The methods of analysis were theme-analysis, content analysis and SWOT-analysis. The material of the study was collected by a questionnaire, and the inquiry was directed to all family day care mothers and all parents who had children in family day care. The research pointed out that family day care mothers saw that the most significant changes that the working hours act had brought about were that their working days had become shorter and that their wellbeing at work had improved and increased. They felt that the biggest threat was that because of their midweek holidays parents will not take their children to family day care but to a kindergarten. The research pointed that their concern was unnecessary.</p> <p>Family day care mothers felt that from the child's point of view the backup-care should be arranged in the same place everytime it is needed. Family day care mothers and parents were mainly pleased with the arrangements of backup-care. Parents felt that only the flow of information needed developing. The most often used backup-care place was Varpuset. Most of the parents who responded to the inquiry, arranged their child's backup-care by themselves or there was no need to backup-care.</p>		
Key words Child's best interests, family day care mother, family day care, working hours act, backup-care, childhood education		

ESIPUHE

Kiitos Sinulle päivähoitotäti,
joka olet ottanut minun lapseni luoksesi.
jalat, joita rakastan, astuvat aamuisin ovellesi.
Kädet, joita kaipaen, ovat koko päivän ulottuvillasi.
Ääni, jota ikävästäni huolimatta en työni läpi kuule,
tunkeutuu tajuntaasi ehkä rauhaasi häiriten.
Syömisen, juomisen, pukemisen, riisumisen ja leikkimisen itkut
ja naurut kasautuvat Sinulle, lapseni hoitotäti,
jolle olen usein mustasukkainen kaikesta siitä kaaoksesta,
minkä lapseni saa luonasi aikaan.
Oletko ajatellut kuinka paljon Sinulle olen uskonut:
tärkeimmän osan itsestäni
tulevaisuuteni toivon.
Ainutkertaisen oman lapseni –ihan kokonaan.
Sinun kotisi ilmapiiri imeytyy minun lapseeni.
Työstäni huolimatta ”käväisen” joka päivä monta kertaa Sinun
Kotonasi lapseni luona.
Katselen, kuuntelen, kuvittelen, aavistelen, toivottelen ja kilpailen.
Enkä kuitenkaan voi millään vaikuttaa lapseni päivään.
Sinä olet hänelle silta aamusta iltaan, äidin luota äidin luo.
Kiitos Sinulle, että aukaiset kotisi oven lapselleni,
annat hänelle juoman ja ruuan
autat häntä ruumiin ja hengen ”hädässä”.
Sinun varassasi on lapseni päivä ja sen herkät hetket.
Tiedän Sinun muistavan, että hoitolapsikin on jonkun oma lapsi.
(tuntematon)

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
ESIPUHE
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 PERHEPÄIVÄHOITO OSANA PÄIVÄHOITOJÄRJESTELMÄÄ	4
3 LAPSEN EDUN HUOMIOIMINEN PERHEPÄIVÄHOIDOSSA	8
4 PERHEPÄIVÄHOITAJIA KOSKEVA TYÖAIKALAKI	12
4.1 Työaikalain muutokset	13
4.2 Työaikalain muutosten käytännön vaikutuksia	15
5 PERHEPÄIVÄHOIDON VARAHOITOJÄRJESTELMÄ	17
5.1 Kannuksen kaupungin perhepäivähoidon varahoitojärjestelmä	20
6 TUTKIMUSPROSESSI	21
6.1 Tutkimuskysymykset	21
6.2 Menetelmälliset lähtökohdat	22
6.3 Tutkimuksemme kulku	27
7 TUTKIMUSTULOKSET	30
7.1 Perhepäivähoitajien kyselyiden tulokset	30
7.1.1 Työaikalain tuomat muutokset hoitajien näkökulmasta	31
7.1.2 Varahoito perhepäivähoitajien näkökulmasta	33
7.1.3 Perhepäivähoitajan kokemukset varahoidosta lapsen näkökulmasta	35
7.2 Vanhemmille suunnattujen kyselyiden tulokset	37
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	41
8.1 Perhepäivähoitajien kokemuksia työaikalain tuomista muutoksista	41
8.2 Perhepäivähoitajien kokemuksia varahoidosta	44
8.3 Vanhempien kokemuksia varahoidosta	47
9 POHDINTA	52
9.1 Tutkimustulosten ja johtopäätösten arviointia	52
9.2 Tutkimusaiheen ja – menetelmien arviointia	58
9.3 Tutkimuksen eettisyys	60

LÄHTEET

LIITTEET

KUVIOT

KUVIO 1. Opinnäytetyön etenemisen prosessikuvaus

KUVIO 2. Vanhempien kokemuksia lasten päivästä varahoitopaikassa

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Työaikalain tuomia muutoksia perhepäivähoitajien näkökulmasta

TAULUKKO 2. Varahoito perhepäivähoitajien näkökulmasta

TAULUKKO 3. Varahoito lapsen näkökulmaan peilaten

TAULUKKO 4. Lasten varahoitotarpeiden jakautuminen

1 JOHDANTO

Perhepäivähoitajat tulivat työaikalain piiriin elokuussa 2011 ja heitä koskevat nyt samat työaika- ja lepomääräykset kuin muita kunnallisia ammattiryhmiä. Työaikalaki vähensi perhepäivähoitajien työajan keskimäärin 40 viikkotuntiin aiemmasta 43 tunnista 15 minuutista. Yleisessä keskustelussa pahimmat uhkakuvat uudistuksesta olivat perhepäivähoidon katoaminen päivähoitomuotona. Kuitenkaan tähän viittaavaa ei ole nähtävissä, mutta muutokset ovat aiheuttaneet työn uudelleen organisoimista ja perhepäivähoidonohjaajille haasteita.

Päivähoitolain mukaan päivähoidon tavoitteena on tukea päivähoidossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävässä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. Päivähoidon tulee myös osaltaan tarjota lapselle jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet, lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa sekä lapsen lähtökohdat huomioon ottaen suotuisa kasvuympäristö. Lapsen edun huomioimista päivähoitolain lisäksi turvaavat myös YK:n Lapsen oikeuksien yleissopimus, Suomen perustuslaki sekä useat lait ja asetukset. Päivähoitolain asettamisesta lähtien perhepäivähoito on ollut osa julkista päivähoitosektoria. Sitä ennen perhepäivähoito toimi kauan epävirallisena ja valvomattomana hoitomuotona.

Perhepäivähoidossa olevien lasten määrästä ja henkilöstöstä on säädetty asetuksessa lasten päivähoidosta. Perhepäivähoitajalla voi olla samanaikaisesti enintään neljä lasta ja näiden lisäksi yksi osapäiväinen lapsi hoidossa. Lasten hoitoajat vaihtelevat perheiden tarpeiden mukaan, ja perhepäivähoitajan työpäivien pituus vaihtelee. Mikäli keskimääräiset työtunnit ylittyvät, perhepäivähoitaja on oikeutettu tasoitusvapaisiin. Arkivapaiden vuoksi lapsille tulee aikaisempaa useammin tarve varahoitoon. Varahoidon järjestämisestä ei ole erikseen säädöksiä päivähoi-

tolaissa tai asetuksessa, joten sen järjestämisen organisointi jää kuntien omalle vastuulle. Varahoito kulminoituu perhepäivähoidon osalta tekijäksi, joka usein määrittelee hoitomuodon toimivuuden kokonaisuudessaan. Tämän vuoksi varahoidon suunnittelu ja toteutus ovat avainasemassa.

Opinnäytetyömme aiheen valintaan vaikuttivat sen ajankohtaisuus sekä sopivuus molempien tekijöiden opintojen suuntautumiseen. Opinnäytetyössämme tavoitteena on tehdä kyselytutkimus Kannuksen kaupungin perhepäivähoitajille sekä perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmille. Kyselyiden avulla selvitetään perhepäivähoitajien työaikalain piiriin siirtymisen tuomia muutoksia sekä perhepäivähoidon varahoitojärjestelmää. Laajennamme näkökulmaa ottamalla lapsen edun mukaan molemmille kohderyhmille suunnatuissa kyselyissä. Tutkimuksesamme on kaksi tutkimuskysymystä, jotka ovat seuraavat: ”Miten Kannuksen kaupungin perhepäivähoitajat kokevat perhepäivähoitajia koskevan työaikalain tuomat muutokset sekä perhepäivähoidon varahoitojärjestelmän? ” ja ”Miten Kannuksen kaupungin perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmat ovat kokeneet perhepäivähoidon varahoitojärjestelmän?”.

Tutkimuksemme on määrällis-laadullinen tapaustutkimus, jossa kyselylomakkeilla keräämme tietoa tutkimusongelmien selvittämiseksi. Saatua tutkimustuloksia analysoimme sisällönanalyysin ja SWOT -analyysin avulla. Perhepäivähoitajilta saadut vastaukset teemoittelemme ja esitämme ne sen mukaisesti. Tutkimuksemme on kokonaistutkimus, koska kyselyt lähetetään kaikille Kannuksen kaupungin sillä hetkellä työsuhhteessa oleville perhepäivähoitajille sekä perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmille. Opinnäytetyömme rakenne on tutkimuslähtöinen työ.

Opinnäytetyömme tietoperustassa avaamme eri lähteiden pohjalta työssämme käytettäviä keskeisiä käsitteitä. Näitä ovat perhepäivähoitaja, perhepäivähoito, lapsen etu, työaikalaki, varahoito ja varhaiskasvatus. Tutkimusprosessissa ku-

vaamme tutkimuksen kulkua sekä esitämme käytettävät tutkimusmenetelmät. Tämän jälkeen esittelemme saadut tutkimustulokset ja analysoinnin pohjalta tekemämme johtopäätökset. Pohdinnassa kuvaamme opinnäytetyön teon aikana heränneitä ajatuksiamme sekä arvioimme tutkimusaihetta ja -menetelmiä, tutkimuksen eettisyyttä sekä työn sisältöä.

Työn nimi tuli erään perhepäivähoitajan vastauksesta, jossa hän kuvatessaan työaikalain tuomia muutoksia toi esille vahvuutena työssä jaksamisen lisääntymisen. Mielestämme hoitajan kokemus: ” Levännyt hoitaja on lastenkin etu”, kuvaa hyvin työmme sisältöä sekä toivettamme lapsen näkyväksi tulemisesta ja lapsen edun toteutumisesta.

2 PERHEPÄIVÄHOITO OSANA PÄIVÄHOITOJÄRJESTELMÄÄ

Perhepäivähoito on syntynyt lapsen hoidon tarpeeseen. Naisten työssäkäynnin yleistyessä perheillä ei välttämättä ollut varaa palkata kotiapulaista tai muuta hoitajaa kotiin. Sukulaiset eivät aina voineet auttaa lapsen hoidossa, eikä tarjolla ollut yhteiskunnallisia päivähoitopalveluja. Tällöin lapsi vietiin hoitoon naapuriin, jossa perheen äiti oli kotona ja suostui hoitamaan vierasta lasta. Perhepäivähoito toimi Suomessa kauan epävirallisena ja valvomattomana hoitomuotona. Virallisesti osana julkista päivähoitosektoria perhepäivähoito on ollut päivähoitolain 1973/36 asettamisesta lähtien. (Parrila 2002, 14 -15.)

Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36 määrittelee lasten päivähoidon järjestämisen päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana. Lain mukaan perhepäivähoitoa voidaan järjestää yksityiskodissa tai muussa kodinomaisessa hoitopaikassa, jota kutsutaan perhepäiväkodiksi. Laki määrittelee, että päivähoito on pyrittävä järjestämään siten, että se tarjoaa lapsen hoidolle ja kasvatukselle sopivan hoitopaikan ja jatkuvan hoidon sinä vuorokauden aikana, jona sitä tarvitaan. Kunnan on huolehdittava siitä, että lasten päivähoitoa on saatavissa kunnan järjestämänä tai valvomana siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. (Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36.)

Päivähoitolain mukaan päivähoidon tavoitteena on tukea päivähoidossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävässä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. Päivähoidon tulee myös osaltaan tarjota lapselle jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet, lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa sekä lapsen lähtökohdat huomioon ottaen suotuisa kasvuympäristö. Lisäksi päivähoidon tulee myös lapsen iän ja yksilöllisten tarpei-

den mukaisesti ja kulttuuriperinne huomioon ottaen edistää lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä sekä tukea lapsen uskonnollista, eettistä, esteettistä ja älyllistä kehitystä. (Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36.)

Perhepäivähoidossa olevien lasten määrästä ja henkilöstöstä on säädetty tarkemmin asetuksessa lasten päivähoidosta 16.3.1973/239. Asetuksen mukaan perhepäiväkodissa hoitaja voi samanaikaisesti hoitaa enintään neljää lasta, omat alle kouluikäiset lapset mukaan lukien. Näiden lisäksi hoidossa voi olla yksi osapäiväisesti oleva esikoululainen, koulunkäynnin aloittanut tai lapsi, joka aloittaa perusopetuksen toimintavuotta seuraavana vuonna. Asetuksessa määritellään myös, että perhepäiväkodissa kaksi hoitajaa voi samanaikaisesti hoitaa enintään kahdeksaa lasta ja lisäksi kahta osapäiväisesti olevaa esikoululaista tai koulunkäynnin aloittanutta tai lasta, joka aloittaa perusopetuksen toimintavuotta seuraavana vuonna. Asetuksen mukaan kun perhepäiväkodissa hoidetaan yhtä tai useampaa erityisen kasvatuksen ja hoidon tarpeessa olevaa lasta, tämä tulee ottaa huomioon samanaikaisesti hoidossa olevien lasten ryhmäkoossa, jos lasta varten ei ole erityistä avustajaa. Lasten määrää koskevia säädöksiä ei sovelleta kunnan järjestäessä perhepäivähoitoa saman perheen lapsille heidän omassa kodissaan. (Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista. Yhteiskunnan tarjoamien varhaiskasvatuspalveluiden tarkoituksena on tukea vanhempien ensisijaista kasvatusoikeutta ja – vastuuta. Yhteiskunnan tarjoama varhaiskasvatus on suunnitelmallista sekä tavoitteellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa, joka koostuu hoidosta, kasvatuksesta sekä opetuksesta. Vallitsevin yhteiskunnallinen varhaiskasvatuksen toimintaympäristö on päivähoito ja sen eri muodot. Lasten päivähoito on peruspalvelu ja järjestämisvastuu on kunnan velvollisuus. Palveluiden tulisi olla monipuolisia sekä eri palvelumuotojen kehittämisestä tulisi pitää huolta. Päivähoidossa yhdistyvät lapsen oikeus varhaiskas-

vatukseen sekä vanhempien oikeus saada lapselleen hoitopaikka. (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002.)

Valtakunnallisen varhaiskasvatuksen ohjaamisen välineenä toimii Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Perusteet ohjaavat varhaiskasvatuksen kaikkia toimintamuotoja yhteiskunnan järjestämässä sekä valvomassa varhaiskasvatuksessa. Perusteissa tuodaan esille, että Varhaiskasvatuksen valtakunnallisten linjauksien mukaisesti varhaiskasvatusta järjestetään varhaiskasvatuspalveluissa, joista tärkeimpiä ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä avoin toiminta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteena on edistää yhdenvertaista varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa sekä ohjata sisällöllistä kehittämistä. Näiden lisäksi tavoitteena on lisätä vanhempien osallisuutta, varhaiskasvatushenkilöstön ammatillista tietoisuutta sekä moniammatillista yhteistyötä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet toimivat pohjana kuntien omille varhaiskasvatussuunnitelmille. Tämän lisäksi kunnassa lähtökohtana ovat myös kunnan omat lasta ja perhettä koskevat suunnitelmat, linjaukset sekä opetussuunnitelmat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

Kannuksen kaupungin perhepäivähoidolla on oma varhaiskasvatussuunnitelma. Suunnitelmassa määritellään perhepäivähoidon tehtäväksi tarjota hyvää ja turvallista päivähoitoa lapsille. Lähtökohtana on toiminnan joustavuus, kodinomaisuus, lapsilähtöisyys sekä avoin ja luottamuksellinen yhteistyö vanhempien kanssa. Toiminta-ajatus on tarjota turvallinen ja kodinomainen hoitoympäristö, jossa vallitsee lämmin tunneilmapiiri. Päivittäisessä toiminnassa lapsen toiveet huomioidaan ja järjestetään leikkeihin sopivat tilat ja välineet sekä riittävästi aikaa. Tärkeimpinä arvoina ovat hyvä perushoito, turvallisuus, läheisyys ja syli, omatoimisuuden kannustaminen, yksilöllisyyden huomioiminen, kodinomaisuus sekä luottamuksellinen, avoin ja lapsen edun mukainen yhteistyö. Jokaista lasta arvoste-

taan yksilönä ja ainutkertaisena persoonana. (Kannuksen kaupungin perhepäivähoidon varhaiskasvatussuunnitelma 2005.)

Perhepäivähoidon varhaiskasvatussuunnitelmassa perhepäivähoidon tarkoituksena on luoda myönteiset asenteet oppimiselle. Lapselle ominaisia tapoja toimia ja oppia uusia asioita ovat leikki, liikkuminen sekä taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen. Näiden kautta päivittäisissä toimissa lapsilähtöisellä tavalla työskentelevä perhepäivähoitaja edesauttaa lapsen monipuolista kehitystä. Kasvatuskumppanuus on yksi varhaiskasvatussuunnitelman periaatteista ja yhdessä vanhempien kanssa perhepäivähoitaja laatii jokaiselle lapselle yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman, jota arvioidaan säännöllisesti. Perhepäivähoitaja tai lapsen vanhempi voi toivoa, että perhepäivähoidonohjaaja on mukana suunnitelman teossa. Suunnitelman tavoitteena on onnellinen, hyvinvoiva ja tasapainoinen lapsi. (Perhepäivähoidon varhaiskasvatussuunnitelma 2005.)

Vuonna 2009 Suomessa oli 218 000 lasta päivähoidossa, joista enemmistö, eli hieman yli 70 prosenttia hoidettiin päiväkodeissa. Perhepäivähoidossa olleiden lasten osuus oli hieman yli 20 prosenttia, joka on hiljalleen laskenut viimeisten kymmenen vuoden aikana. Ammattiryhmistä perhepäivähoitajien osuus on laskenut ja heistä 39 prosenttia on jo yli 55-vuotiaita. (Säkinen & Kuoppala, 2010.) Kannuksessa työskentelee 17 perhepäivähoitajaa omassa kodissaan ja lapsia perhepäivähoidon piirissä tammikuussa 2012 oli kaikkiaan 63. Perhepäivähoitajien lähiesimiehenä toimii perhepäivähoidonohjaaja, päivähoitotoimistossa ohjaajan lisäksi työskentelee myös kanslisti. (Forslund 2011; Kannuksen kaupunki 2011.)

3 LAPSEN EDUN HUOMIOIMINEN PERHEPÄIVÄHOIDOSSA

Kansainvälisessä YK:n Lapsen oikeuksien yleissopimuksessa (2.9.1990) lapsen etu on johtava periaate. Suomi on ratifioinut yleissopimuksen ja se astui voimaan vuonna 1991. Myös Suomen perustuslaki turvaa lapsen edun huomioimisen kaikilla hallinnollisilla tasoilla valtakunnallisessa ja kunnallisessa päätöksenteossa. (Kyrönlampi – Kylmänen 2010, 22.) Lapsen etu käsitteenä mielletään usein lastensuojeluun ja erityiseksi tarkkailun kohteeksi olevaksi toimeksi. Lapsen edun toteutumisesta huolehtiminen jokaisen lapsen kohdalla, ilman kontrollin tuomaa leimaa ja viranomaistoimintaa, on kaikkien lapsen kasvatukseen osallistuvien henkilöiden tehtävänä. Kasvattajan, olipa hän missä tahansa roolissa suhteessa lapseen, kaiken toiminnan lähtökohtana tulee olla lapsen etu. Perhepäivähoidossa lapsi on hoitopäivän ajan hoitajansa kanssa ja lapsen edun huomioiminen edellyttää, että hoitaja huolehtii lapsen fyysisestä ja emotionaalisesta turvallisuudesta. (Koivunen 2009, 31.) Perhepäivähoitajan tulee varhaiskasvatuksen ammattilaisena huolehtia hoitolastensa edun toteutumisesta ja ilman työyhteisön tuomaa tukea yksin työskentelevänä periaatteen sisäistäminen on ensiarvoisen tärkeää.

Lapselle suotuisan kasvun ja kehityksen turvaavat rauhallinen, terveellinen sekä kehitystä ja oppimista tukeva kasvuympäristö. Päivähoidossa tulee huomioida toiminnan suunnittelu sekä toteutus, henkilöstön riittävyys ja aikuisten sekä lasten välisen ihmissuhteiden jatkuvuus. Varhaiskasvatuksen keskeisiksi periaatteiksi on nostettu lapsen oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin sekä turvattuun kasvuun, kehittymiseen, oppimiseen ja ympäristöön. Lapsella on myös oikeus tulla kuuluksi ja ymmärretyksi. Tavoitteena on lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen, joka toteutetaan huolehtimalla lapsen perustarpeista sekä vaalimalla hänen toimintakykyään ja terveyttään. Lapsi tulee kohdata yksilönä, hänen tarpeensa, persoonallisuutensa ja perhekulttuurinsa huomioden. (Valtioneuvoston

periaatepäättös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

Lasta koskevia päätöksiä tehtäessä ensimmäisenä on aina otettava huomioon lapsen etu. Perhepäivähoidossa lapsen mielipidettä täytyy kuunnella ja hoitajan huomioida vanhempi lapsen tulkkina ja edunvalvojana, jotta myös pienen lapsen tarpeet ja toiveet tulevat kuulluksi. (Kyrönlampi – Kylmänen 2010, 28.) Arjen kiireen keskellä lapsen yksilöllisen edun huomioinen ja toteutuminen saattaa unohtua. Perhepäivähoitajan vastuulla olevan lapsiryhmän vaatimukset saattavat olla eriäviä toisistaan. Lapsilla on yksilöllisiä tarpeita ja lasten vanhempien näkemykset voivat olla erilaisia, ja myös hoitajan omat näkemykset lapsen edun toteutumisesta eivät aina kohtaa vanhempien näkemysten kanssa. Tilanteen ratkaisemiseksi täytyy keskustella asianomaisten kesken ja avoimella dialogisella periaatteella etsiä rakentavasti ratkaisua. (Koivunen 2009, 32.) Perhepäivähoitajan on hyvä saada tilanteeseen tuekseen esimerkiksi perhepäivähoidonohjaaja tai erityislastentarhanopettaja.

Vanhempien ollessa työelämässä päivähoitojärjestelmän tarkoituksena on edistää sekä turvata lapsen kehitystä. Voimassa olevan lainsäädännön ja opetussuunnitelmien, kuten laki lasten päivähoidosta ja valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tarkoituksena on tukea kotien kasvatustyötä ja lapsen kehitystä monipuolisesti, jolloin varhaiskasvatusta suunnitellaan näihin perustuen. (Rusanen 2011, 192.) Arjen kasvatustilanteissa päivähoidon tulee tukea vanhemmuutta. Kasvatuskumppanuus on käsite, mikä vilahtaa usein esiin puhuttaessa päivähoidosta. (Kyrönlampi – Kylmänen 2010, 30.)

Kasvatuskumppanuus on vanhempien ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden välistä vastavuoroista vuorovaikutusta. Ohjaavina tekijöinä ovat kuuleminen, kunnioittaminen, luottamuksellisuus sekä dialogisuus. Kasvatuskumppanuudessa lap-

sen vanhemmat ja päivähoidon henkilöstö yhdessä jakavat kasvatustehtävää ja sitoutuvat toiminaan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. (Kaske-
la & Kekkonen 2006, 5 – 17.) Perhepäivähoidossa varhaiskasvatuskeskustelut hoi-
tajan ja vanhempien välillä ovat tilanteita, joissa pysähdytään keskustelemaan lap-
sen asioista eri näkökulmista. Perhepäivähoitajalla on arvokasta tietoa lapsesta
jaettavaksi vanhempien kanssa. (Kyrönlampi – Kylmänen 2010, 30.) Hoitaja saat-
taa olla arjessa lapsen kanssa hänen hereillä ajastaan enemmän kuin lapsen van-
hempi. Hyvin toimiva ja rakentava yhteistyö hoitajan ja vanhemman välillä on
lähtökohtana myös lapsen edun toteutumiselle.

Lapsen edun toteutumista päivähoidossa arvioitaessa yleisellä tasolla voidaan ni-
metä eri toimenpidevaihtoehtoja ja ratkaisuja. Päivähoidon tulisi turvata lapsen
tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi hoitopäivän aikana sekä läheiset ja jatkuvat
ihmissuhteet. Lapsella täytyy olla myös mahdollisuus saada ymmärrystä ja hel-
lyyttä sekä suoja ruumiilliseen koskemattomuuteen. Turvallisen kasvuympäristön
turvaaminen sekä iän ja kehitystason mukaisen valvonnan ja huolenpidon anta-
minen ovat lapsen edun toteutumisen kannalta tärkeitä tekijöitä. (Koivunen 2009,
32.) Perhepäivähoidon ja sen varahoitojärjestelmän suunnittelussa ja käytännöntä-
son työskentelyssä lapsen edun toteutumisen yleiset periaatteiden täytyy olla oh-
jaavina tekijöinä. Perhepäivähoito hoitomuotona pystyy hyvin suunniteltuna ja
toteutettuna tarjoamaan laadukasta ja lapsen näkökulmasta hyvää päivähoitoa.
Pienet lapsiryhmäkoot ja hoitajan hyvä ammattitaito kasvatustyössä sekä ohjauk-
sen kautta hoitajalle annettu tuki antavat hyvät mahdollisuudet lapsen edun to-
teutumiseen hoitopäivän aikana.

Päivähoidossa liian suuri ryhmäkoko rajoittaa vuorovaikutuksen määrää, sillä
ryhmä itsessään määrittelee jo sen mikä on mahdollista ja mikä taas ei. Lasten
määrän ollessa kohtuullinen ammattikasvattajan sosiaaliset taidot, hänen käsityk-
sensä lapsesta ja kasvatuksesta sekä se minkälaisen kontaktin hoitaja lapseen

muodostaa vaikuttavat siihen, kuinka luotettavaksi lapsi kokee uuden aikuisen. Aikuisten määrän ollessa suurempi sekä iso lapsiryhmä vaikuttavat yksittäisen lapsen reagointiin verrattuna tilanteeseen, jossa muutamasta lapsesta vastaa vain yksi aikuinen. Kiintymyssuhdeteorian mukaan hoiva tulisi järjestää niin, että lapset jaetaan pienenpiin ryhmiin ja yhdellä henkilöllä on kokonaisvastuu hänen ryhmässään olevien lasten kaikista tarpeista. Tämä perusajatus on erityisen tärkeä, mitä pienempi lapsi on kysymyksessä. (Rusanen 2011, 207 – 208.)

4 PERHEPÄIVÄHOITAJIA KOSKEVA TYÖAIKALAKI

Perhepäivähoitajien työaikalain muutos on Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry:n tekemän aloitteen ja valmistelujen tulos. Keväällä 2006 JHL pyysi silloista työministeriötä selvittämään, onko Suomen työaikalaki ristiriidassa EU:n työaika-direktiivin kanssa, koska perhepäivähoitajat eivät kuuluneet työaikalain soveltamisen piiriin. JHL:n esitys työministeriölle oli, että työaikalasta kumottaisiin määräys, mikä sulki perhepäivähoitajat lain soveltamisen ulkopuolelle. Eduskunta hyväksyi 19.10.2010 perhepäivähoitajia koskevan työaikalain muutoksen ja se astui voimaan 1.8.2011. (Parviainen, Ahonen, Pirttijärvi & Rautiainen 2011.)

Perhepäivähoitajien työ on tullut työaikalain soveltamisalan piiriin työaikalain muutoksella (muutos 991/2010, HE 100/2010). Tavoitteena on ollut parantaa perhepäivähoitajien työsuojelua, edistää heidän yhdenvertaista kohteluaan työmarkkinoilla ja varmistaa työaikadirektiivin vaatimusten toteutuminen kaikissa työsuhteissa lastenhoitotyössä. Kunnilta tämä työaikalain muutos edellyttää entistä tarkempaa perhepäivähoidon järjestämisen suunnittelua. Suunnittelussa tulee sovitaa yhteen perhepäivähoitajien työajat ja lasten hoidon tarve, lapsen etu huomioon. Tämän myötä asiakasohjauksen merkitys korostuu, jotta perheille löydetään heidän tarpeitaan vastaava päivähoitomuoto. (Perhepäivähoitajat ja työaikalaki 2011.)

Omassa kodissaan työskentelevät perhepäivähoitajat tulivat työaikalain alaisiksi 1.1.2011, jonka vuoksi Kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen (KVTES) 12 liitteen työaikamääräysten pykälä 7-11 on muutettu. Muutokset tulivat voimaan 1.8.2011. Työaika on jaksotyötyyppistä, mikä poikkeaa KVTES:n jaksotyöaikamääräyksistä. (Omassa kodissaan työskentelevät perhepäivähoitajat työaikalain alaisuuteen 2011.)

4.1 Työaikalain muutokset

Säännöllinen täysityöaika määritellään KVTES:n liitteessä 12, pykälän 8 ensimmäisessä momentissa. Työaikalain muutoksen seurauksena perhepäivähoitajien keskimääräinen säännöllinen viikkotyöaika lyhenee 43 tunnista 15 minuutista 40 tuntiin tasoittumisjakson puitteissa. Tasoittumisjakson pituus on vähintään kaksi viikkoa, enintään kuusi kuukautta. Kunnat päättävät omasta tasoittumisjakson pituudesta, myös kuutta kuukautta pidempi tasoittumisjakso voidaan ottaa käyttöön, jos asiasta on sovittu asianomaisen perhepäivähoitajan kanssa. Mikäli puolta vuotta pidempää tasoittumisjaksoa sovelletaan viiden tai useamman perhepäivähoitajan kohdalla tulee asiasta sopia luottamusmiehen tai JHL:n paikallisen yhdistyksen kanssa. Työajaksi luettavan ajan määräys ei ole muuttunut (KVTES liite 12 8§ 2 mom.). Perhepäivähoitajan työaika on aika, jolloin lapset ovat hoidossa sekä työnantajan määrittämien muiden työtehtävien suorittamiseen käytetty aika. (Parviainen ym. 2011; Omassa kodissaan työskentelevät perhepäivähoitajat työaikalain alaisuuteen 2011.)

Mikäli perhepäivähoitajan työaika jää vajaaksi lähinnä lasten yllättävän tai ennalta tiedetyn poissaolon tai hoitajan itsestään johtuvan poissaolon vuoksi, säännöllisen työajan täyttämiseksi käytetään aikaisemmilta työaikajaksoilta kertyneitä työaika-korvauksia (KVTES liite 12 8§ 2 mom.). Perhepäivähoitajien arkipyhäjakson työaika on aikaisemmin ollut 8 tuntia 39 minuuttia, uudessa työaikalaisissa arkipyhäjakson työaika on 8 tuntia. Osa-aikatyötä tekevän perhepäivähoitajan arkipyhäjakson työaika määräytyy vastaavalla osuudella hoitajan todellisesta työajasta (KVTES liite 12 9§). Uuden työaikalain myötä KVTES:n liitteen 12 10§ on poistettu, tämän asemasta tulee sovellettavaksi työaikalakisäännös viikoittaisesta vapaasta työaikalaisissa (TAL 31§) ja tuntipalkkakajakajaa on alennettu 187:stä 180. (Omassa kodissaan työskentelevät perhepäivähoitajat työaikalain alaisuuteen 2011; Kunnallinen työmarkkinalaitos 2010, 208 - 209.)

Perhepäivähoitajien ylityöllä tarkoitetaan työnantajan aloitteesta tehtyä työtä, mikä ylittää työaikajaksolle määritetyn työajan. Korvausmuodosta päättää työnantaja. Aikaisemmassa työehtosopimuksessa perhepäivähoitajille korvattiin tehdyt ylityöt joko tuntipalkalla tai tätä vastaavana vapaa-aikana (KVTES 2010, 209 - 210). KVTES:n liitteen 12 11§:ään on lisätty momentti koskien työaikajakson keskeytymistä. 2 momentissa määritellään, että mikäli työntekijän työsuhde päättyy tai hän ei ole työssä loman, sairauden tai muun hyväksytyn syyn vuoksi, lasketaan jäljelle jääneelle työaikajakson työpäiville pituudeksi kahdeksan tuntia. (Omassa kodissaan työskentelevät perhepäivähoitajat työaikalain alaisuuteen 2011; Työaikalaki 9.8.1996/605, 18 -19§.)

Ylitetystä työajasta maksetaan edellä mainitun pykälän kolmannessa momentissa määritelty ylityökorvaus. Ylityökorvauksena maksetaan kultakin ylityötunnilta 35 %:lla korotettu tuntipalkka tai annetaan tätä vastaava vapaa-aika. Työaikalain mukaan ylityöhön täytyy olla työntekijän suostumus, joka annetaan kutakin kertaa varten erikseen tai määrätyksi lyhyehköksi ajanjaksoksi kerrallaan. Lisäksi ylityötä voidaan teettää enintään 138 tuntia neljän kuukauden ajanjakson aikana, enintään 250 tuntia kalenterivuodessa. Lisäylityösäännösten puitteissa ylityötä voidaan kuitenkin enimmillään teettää 330 tuntia vuodessa. (Omassa kodissaan työskentelevät perhepäivähoitajat työaikalain alaisuuteen 2011; Työaikalaki 9.8.1996/605, 18 -19§.)

Perhepäivähoitajalla päivittäisen työajan enimmäispituus on määritelty, jotta työntekijälle taataan vähintään 9 tunnin lepoaika 24 tunnin ajanjaksoa kohden. Jakso-työssä päivittäistä työaikaa ei ole työehtosopimuksessa rajoitettu, esimerkiksi tarvittaessa työpäivän pituus voi olla vaikka 15 tuntia, kunhan työaika noudattaa keskimäärin 40 tunnin viikkotyöaikaa. Viikoittainen vapaa-aika tulee olla vähintään 35 tuntia kestävä yhtäjaksoinen eli keskeytymätön vapaa-aika, joka tulisi mahdollisuuksien mukaan sijoittaa sunnuntain yhteyteen. Työaikalain muutos

edellyttää työnantajaa huolehtimaan työaikalain mukaisista vuorokautisista ja viikoittaisista lepoaikojen noudattamisista. (Työaikalaki 9.8.1996/605.)

Aiemmin esille tulleiden KVTES:n työaikamääräysten lisäksi uudessa perhepäivähoitajien työehtosopimuksessa tulevat sovellettaviksi myös KVTES:n III luvun pykälät 29 ja 30, koskien työaika-asiakirjoja. Työnantajan tulee etukäteen laatia työaika-asiakirjat eli työajan tasoittumisjärjestelmä sekä työvuoroluettelo, jotka käytännössä ovatkin usein sama asiakirja. Tasoittumisjärjestelmästä tulee käydä ilmi tasoittumisjakso, kunkin viikon säännöllinen työaika sekä mahdollisuuksien mukaan vapaapäivät. Työvuoroluettelo on aina laadittava kirjallisesti, mutta muita muotoedellytyksiä ei laissa tai sopimuksessa ole (TAL 35§ 2mom.). Työvuoroluettelosta tulee ilmetä työntekijän säännöllisen työajan alkamis- ja päättymisajan kohdat sekä päivittäiset lepoajat. Lähtökohtana suunnittelussa on työntekijöiden tehokas työajankäyttö sekä perhepäivähoidon toiminnan tehokas ja tarkoituksen mukainen järjestäminen. Työvuoroluettelo on saatava tietoon mahdollisimman hyvissä ajoin, viimeistään viikkoa ennen uuden työajanjakson alkamista. (Omassa kodissaan työskentelevät perhepäivähoitajat työaikalain alaisuuteen 2011; Työaika-laki 9.8.1996/605.)

4.2 Työaikalain muutosten käytännön vaikutuksia

Perhepäivähoitajien työpäivät ovat usein 9-10 tunnin pituisia, näin ollen viikko-työaika täyttyy jo neljässä päivässä. Tasoittumisjaksoilla pyritään tasaamaan työaika niin, että syntyisi mahdollisimman vähän ylitöitä. Lisäksi työvuoroluetteloihin ei tulisi sisältyä ylitöitä. Tämän johdosta esimiestyö vaatii huolellisuutta hoitosuunnitelman ja työvuoroluettelon laatimisessa. Hoitosuunnitelmasta ilmenee minä päivinä lapsi/lapset ovat perhepäivähoitajalla hoidossa. Lain muutoksen myötä perhepäivähoitajan säännöllinen työaika lyhenee käytännössä samanpituiseksi

kuin lasten vanhempien työaika. Kuitenkin vanhempien työmatkat pidentävät perhepäivähoitajan työpäivän pituutta, jonka vuoksi tarvitaan erityisjärjestelyjä lapsen päivähoidon järjestämiseksi. Vaihtoehtoja varahoidon järjestämiseksi kukin kunta järjestää omien tarpeidensa mukaisesti. (Omassa kodissaan työskentelevät perhepäivähoitajat työaikalain alaisuuteen 2011.)

Kannuksessa perhepäivähoitajien tasoittumisjakso on 13 viikkoa, näin kalenterivuosi jakautuu neljään jaksoon. Ohjaajan mukaan tasoittumisjakso tulee ehkä lyhentymään tulevaisuudessa. Perhepäivähoitajille maksetaan mahdolliset ylityöt, samoin kuin muut työaika-korvaukset kuten lisätyöt, yötyöt jne. Kannuksessa perhepäivähoitajien työaika ehtii pääsääntöisesti tasaantumaan, vaikka viikko-työajat vaihtelisivat. (Forslund 2011.)

5 PERHEPÄIVÄHOIDON VARAHOITOJÄRJESTELMÄ

Sanna Parrilan tutkimuksessa ”Perhepäivähoito osana suomalaista päivähoitojärjestelmää, Näkökulmia perhepäivähoidon laatuun ja sen kehittämiseen” nousee esille, että varahoitojärjestelyt perhepäivähoidossa kiteytyvät keskeiseksi kehittämiskohteeksi sekä heikkouksiksi perhepäivähoidossa. Parrila toteaa tutkimuksessaan, että perhepäivähoidon varahoitojärjestelmä näyttäytyy ongelmakierteenä, jossa perhepäivähoitaja moninaisten syiden vuoksi kokee syyllisyyttä siitä, että omalla poissaolollaan kuormittaa muiden työtaakkaa ja aiheuttaa omille hoitolapsilleen ja heidän perheilleen ongelmia. Ohjaajan näkökulmasta varahoitojärjestelyt tuottavat huolta, miten saada varahoitojärjestelyt vaihtelevien tilanteiden puitteissa mahdollisimman toimiviksi niin perhepäivähoitajien kuin hoitolasten ja heidän perheidensä kannalta. Myös Salo ja Keskinen (1988) ovat päätyneet tutkimuksessaan vastaaviin tuloksiin, jossa henkilöstö pitää varahoidon järjestämistä yhtenä keskeisimmistä perhepäivähoidon heikkouksista. (Parrila 2002.)

Julkisten ja hyvinvointialojen liiton (JHL) näkemysten ja ohjeiden mukaan perhepäivähoidon varahoito tulisi rakentaa omaksi erilliseksi järjestelmäkseen. Työajan-tasoittumisesta aiheutuvat varahoitotarpeet tulisi yhdistää esimerkiksi perheiden sekä perhepäivähoitajien lomien ajankohtiin. JHL suosittelee myös työpari-mallia, jossa kahdelle perhepäivähoitajalle sijoitetaan samat lapset. Tällöin lapset olisivat päivähoidossa ennalta sovitusti vuorottain hoitajilla. Varahoitojärjestelmän toimivuuden kannalta on tärkeää, että vanhemmille tiedotetaan muutoksista sekä uusista toimintatavoista. Vanhempien kanssa käytyjen keskustelujen myötä tuotaisiin esille varahoidon todelliset sekä realistiset tarpeet. (Parviainen ym. 2011.) Vanhempien, hoitajien ja ohjaajan välinen toimiva yhteistyö mahdollistaa rakentavat keskustelut.

Perhepäivähoidon ohjauksen kehittämishanke PERHO on toteutettu vuosina 2004 – 2006 Merikosken kuntoutus- ja tutkimuskeskuksessa Oulussa. PERHO- hanke pohjautuu sosiaalialan kehittämisohjelman toimeenpanosuunnitelmaan (2003–2007), jonka yhtenä tavoitteena on perhepäivähoidon aseman turvaaminen varhaiskasvatuksen toimintamuotona. Lokakuussa 2005 Oulussa pidetyssä PERHO-seminaarissa oli työpaja, jonka teemana oli perhepäivähoidon ryhmäkoko ja varahoito. Työpajassa osallistujina oli 40 henkilöä ympäri Suomen. Osallistujista muutamamat olivat perhepäivähoitajia ja ryhmäperhepäivähoitajia, pääsääntöisesti osallistujat olivat perhepäivähoidon esimiehiä ja – ohjaajia. (Alila 2006.)

Työpajatyöskentelyssä perhepäivähoidon varahoitoa ja sen järjestämistä pohdittiin neljän kysymyksen kautta. Ensimmäinen kysymys oli: Millaista on hyvä varahoito lapsen, vanhemman ja hoitajan näkökulmasta? Ensimmäiseen kysymykseen kuului myös laatia hyvän varahoidon kriteerit. Toinen kysymys oli: Millä järjestelyillä hyvä varahoito toteutuisi? Kolmantena kysymyksenä työryhmä käsitteli varahoidon erilaisia malleja ja hyväksi koettuja käytäntöjä; mikä on pelannut hyvin? Neljännen kysymyksen kautta työryhmä pohti, millaisia uusia varahoidon menetelmiä on syntynyt/syntymässä. (Alila 2006.)

Työryhmän raportissa nousi esille, että perhepäivähoidon varahoitojärjestelmän rakentamisessa ja suunnittelussa tulisi ottaa huomioon kaikkien asiaankuuluvien osapuolien näkemykset. Eri osapuolia ovat perhepäivähoitajat ja perhepäivähoidon esimiehet, lapset ja vanhemmat sekä palvelun järjestäjät. Hyvän varahoitojärjestelmän tunnusmerkkeinä nousivat esille seuraavat tekijät:

- Varahoitojärjestelmän tulee olla hyvin suunniteltu
- Varahoitopaikan tulee olla tuttu lapsille, vanhemmille ja hoitajalle sekä lapsien vanhempineen tulee käydä tutustumassa etukäteen varahoitopaikkaan

- Varahoitopaikka tulisi olla pysyvä/sama sekä olla etukäteen hoitajan, lapsen ja vanhemman tiedossa
- Tarvittava tieto kulkee lapsen asioista varahoitoon sekä varahoitopaikalla on valmius vastaanottaa varahoitolapset
- Varahoitopaikan sijainti on sopiva vanhemmille
- Kasvatusperiaatteet ja toimintamallit ovat samankaltaisia varsinaisen ja varahoitopaikan välillä. (Alila 2006.)

Varahoidon suunnittelussa ja käytännön toteutuksessa ongelmallisena voidaan pitää lapsiryhmän suhdeluvun pitämistä asetusten mukaisina. Varahoidossa olevat lapset eivät saa nostaa lapsiryhmän kokoa yli sallitun määrän. Tämän vuoksi varahoidon järjestäminen vaatii usein moninaista varajärjestelmää ja täysin aukotonta sekä kaikkia osapuolia tyydyttävää varahoitojärjestelmää on vaikea luoda. Suunnitelmia täytyy olla useita ja inhimillisten tekijöiden, kuten esimerkiksi varahoitajan sairastumisen vuoksi, varahoito vaatii usein toisen tai kolmannen suunnitelman olemassaolon ja käyttöönoton. Varahoidon järjestäminen perustuu hyvään suunnitteluun ja työpajan osallistujat nimesivät hyvän suunnittelun perustaksi sen, että perhepäivähoitaja on lomalla silloin kun suurin osa lapsiryhmän lapsistakin on perheidensä kanssa lomalla. Tämä ei kuitenkaan aina ole mahdollista ja perheiden lomien ajankohdat ja hoitajan lomatoiveet voivat erota toisistaan. Tärkeänä pidettiin sitä, että lomien suunnittelua tehdään yhdessä vanhempien kanssa. (Alila 2006.) Hyvin toimiva yhteistyö perheiden ja päivähoidon välillä nousee tässäkin suhteessa edellytykseksi toimivien käytäntöjen saavuttamiseksi.

Perhepäivähoidon lapsiryhmän suhdeluku ja varahoito linkittyvät yhteen perhepäivähoidon arjessa sekä työn suunnittelussa. Varahoidon järjestämisessä pedagoginen näkökulma korostuu suhteessa lapsiryhmän suhdelukuun. Laadukkaan perhepäivähoidon turvaaminen ja lapsen yksilöllisen kehityksen ja kasvun huomioiminen varahoidon aikana liittyy läheisesti siihen, miten järjestelyissä on huo-

mioitu lapsi yksilönä ja ryhmän jäsenenä. Lapsiryhmän koko ja ikärakenne on merkityksellinen lapselle varahoidon aikana. Myös perhepäivähoitaja kohtaa varahoitajana uusia lapsia ja heidän vanhempiaan, mikä antaa omat haasteensa hoitajan työhön. Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma perusteineen sekä kuntien omat kunnalliset sekä yksilökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat antavat hyvän pohjan pedagogisten näkökulmien huomioon ottamiseen suunniteltaessa perhepäivähoidon varahoidon järjestämistä. (Alila 2006.)

5.1 Kannuksen kaupungin perhepäivähoidon varahoitojärjestelmä

Kannuksen kaupungin perhepäivähoidossa olevien lasten varahoito on järjestetty perhepäivähoitajien tasoitusvapaiden ja vuosilomien aikana joko toisen perhepäivähoitajan luona tai päiväkodeissa tai ryhmäperhepäivähoitokodeissa. Ensisijaisesti varahoitopaikkana on ryhmäperhepäivähoitokoti Varpuset, joka pystyy vastaanottamaan kerralla yhden perhepäivähoitajan lapsiryhmän eli neljä lasta. Äkillisissä varahoitoa tarvittavissa tilanteissa varahoitoa järjestetään varhaiskasvatuspalvelujen piirissä sen mukaan, miten lapsilukumäärä sen sallii. (Forslund 2011.)

Perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmilla on myös mahdollisuus saada hyvitystä päivähoiton hoitomaksuista, mikäli he itse järjestävät lapsen/lasten varahoidon. Kannuksen kaupungin sivistyspalveluiden lautakunta on päättänyt kokouksessaan 16.6.2011 tästä järjestelystä ajalle 1.8.2011 – 31.7.2012 seuraavasti: (Forslund 2011).

”Sivistyspalveluiden lautakunta päättää, että perhepäivähoidossa hyvitetään hoitokaudella 1.8.2011 – 31.7.2012 lapsen päivähoitomaksusta ne päivät, joiden ajalle lapsen vanhemmat järjestävät itse lapsen/lasten varahoidon perhe-päivähoitajan tasoitumisvapaiden ja vuosilomien aikana. Sopimuspäivillä (10/15 pv/kk) varahoidon järjestämistä hyvitetään enintään sopimuspäivien mukaiseen enimmäismäärään asti. (Kannuksen kaupunki 2011.)”

6 TUTKIMUSPROSESSI

Opinnäytetyömme aiheena on perhepäivähoitajia koskevan työaikalain tuomien muutosten selvittäminen Kannuksen kaupungin perhepäivähoidon varahoitojärjestelmän näkökulmasta. Opinnäytetyömme aiheen valintaan vaikuttivat opintojemme eri suuntautumisvaihtoehdot. Merja suuntautuu varhaiskasvatukseen ja perhetyöhön ja Satu palveluohjaukseen. Tavoitteemme aihepiirin valinnassa oli se, että se palvelee mahdollisimman hyvin kummankin opintojen suuntautumista. Päädyimme ottamaan ensin yhteyttä Kannuksen kaupungin perhepäivähoidonohjaaja Sanna Forslundin ja tiedustelemaan, löytyisikö perhepäivähoidon piiristä tarvetta tutkimuksen tekemiseen. Jo ensimmäisen puhelun aikana nousivat esille perhepäivähoitajien siirtyminen työaikalain piiriin sekä sen tuomat laaja-alaiset muutokset perhepäivähoidossa.

Perhepäivähoitajien työaikalaki on mielestämme erittäin hyvä tutkimusaihe aiheen ajankohtaisuuden vuoksi. Lisäksi aihe palvelee ammatillisesti meidän molempien opiskelusuuntia. Toivomme, että perhepäivähoito sekä sen piirissä olevat perheet saavat monipuolista hyötyä tutkimuksestamme. Tutkimuksemme tavoitteena oli tehdä kyselytutkimus Kannuksen kaupungin perhepäivähoitajille sekä perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmille. Kyselyn avulla selvitimme perhepäivähoitajien työaikalain tuomien muutosten toimivuutta perhepäivähoidon varahoitojärjestelmässä. Perhepäivähoitajat siirtyivät työaikalain piiriin 1.8.2011.

6.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimustyömme lähtökohtana oli selvittää, miten perhepäivähoitajat kokevat työaikalain tuomat muutokset. Lisäksi halusimme selvittää perhepäivähoitajien ja

lasten vanhempien kokemuksia varahoitojärjestelmästä. Tutkimuksessamme oli kaksi tutkimuskysymystä, jotka olivat seuraavat:

1. Miten Kannuksen kaupungin perhepäivähoitajat kokevat perhepäivähoitajia koskevan työaikalain tuomat muutokset sekä perhepäivähoidon varahoitojärjestelmän?
2. Miten Kannuksen kaupungin perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmat ovat kokeneet perhepäivähoidon varahoitojärjestelmän?

Tutkimuksemme kohteena oli Kannuksen kaupungin varhaiskasvatuksen piirissä oleva perhepäivähoito. Tutkimuksemme kohderyhmän rajausta perustui siihen kohderyhmään, jota työaikalaki koskee eli perhepäivähoitajiin. Laajempaa näkökulmaa tutkimukseemme halusimme tuoda mukaan ottamalla kyselyn kohderyhmäksi sekä perhepäivähoitajat että perhepäivähoidon piirissä olevat perheet. Kyselylomakkeita lähetimme kaikkiaan 71 kappaletta, niistä 17 perhepäivähoitajille ja 54 perheille.

Tutkimusaiheeksi rajasimme molempia kohderyhmiä koskien perhepäivähoidon varahoitojärjestelmän. Halusimme tutkimuksessamme nostaa esille myös lapsen näkökulmaa kysymällä vanhemmilta sekä hoitajilta heidän näkemyksiään siitä, miten lapset ovat sopeutuneet varahoitoon. Aiherajaus perustuu työaikalain mukaan määräytyvään perhepäivähoitajien työaikaan, mikä lisää perhepäivähoidon piirissä olevien lasten varahoitotarvetta. Koemme, että juuri varahoidon järjestäminen kulminoituu tärkeäksi tekijäksi työaikalain tuomien muutosten vuoksi.

6.2 Menetelmälliset lähtökohdat

Tutkimusmenetelmän valintaan vaikuttavat tutkimusongelma, tutkimuskysymykset ja tiedonintressi, sekä se miten niiden muoto on asetettu. Laadullinen tutki-

musmenetelmä vastaa kysymyksiin ”mitä” ja ”miten”, kun taas määrällinen kysymyksiin ”miten paljon” ja ”miksi”. Määrällisellä tutkimusmenetelmällä on tarkoitus kuvailla, missä määrin jokin asia on muuttunut tai miten muuttunut asia vaikuttaa johonkin toiseen asiaan. Käytettäessä määrällistä tutkimusmenetelmää tutkijan tavoitteena on selvittää ihmisen toimintaa numeraalisesti, kausaalisesti tai teknisesti. Kun tutkimustuloksia halutaan esittää kausaalisesti, määrällisessä tutkimuksessa etsitään tutkimusaineistoista syy-seuraus – suhteita, jolloin aineistossa on löydettävissä syy, jolla voidaan selittää seuraus. (Vilka 2005, 49–53.) Tutkimuksemme on määrällis-laadullinen tutkimus, jossa kyselylomakkeilla keräsimme tietoa tutkimusongelmien selvittämiseksi. Haluamme saada vastaukset, miten perhepäivähoitajat ovat kokeneet työaikalain tuomat muutokset sekä perhepäivähoidon varahoitojärjestelmän. Lisäksi haluamme selvittää, miten perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmat ovat kokeneet perhepäivähoidon varahoitojärjestelmän.

Määrällisen tutkimuksen tavallisin aineiston keräämisen tapa on kyselylomake, josta käytetään myös nimitystä postikysely, informoitu kysely tai joukkokysely. Tätä aineiston keräämisen menetelmää kutsutaan survey-tutkimukseksi, jolloin kysely on vakioitu. Vakioidussa kyselyssä kaikilta kyselyyn vastaavilta kysytään sama asiasisältö samalla tavalla. Kyselylomaketutkimuksessa vastaaja lukee itse kirjallisen kysymyksen ja myös vastaa siihen kirjallisesti. Etuna on, että vastaaja jää tuntemattomaksi, kun taas haittana on riski alhaiseen vastausprosenttiin. Kyselylomakkeen kysymyksiä tutkijat voivat muotoilla joko monivalintakysymyksiksi, avoimiksi kysymyksiksi tai sekamuotoisiksi kysymyksiksi. (Vilka 2005, 73–86.) Keräämme aineiston survey-tutkimuksella, jossa kaikille perhepäivähoitajille esitetään samat kysymykset. Myös vanhemmille lähetetyissä kysymyslomakkeissa on vakioidut kysymykset. Koemme tärkeäksi, että kyselyihimme vastataan anonyymisti ja näin saisimme totuudenmukaisia vastauksia. Kyselylomakkeisiin ky-

symykset asetetaan monivalintakysymyksinä, joita täydennetään avoimilla kysymyksillä saadaksemme mahdollisimman luotettavan tuloksen.

Tutkijat päättävät, mitä otantamenetelmää haluavat tutkimuksessaan käyttää ja mikä niistä on tarkoituksen mukaisin tutkimusongelman, tutkimuksen tavoitteiden ja käytettävissä olevien resurssien kannalta. Tärkeää on myös ottaa huomioon, mikä otantamenetelmä sopii parhaiten tutkittavien kohteiden ilmenemistapoihin ja ominaisuuksiin. Kun koko perusjoukko otetaan mukaan tutkimukseen, on kysymys kokonaistutkimuksesta, eikä tällöin otantamenetelmiä käytetä. (Vilkka 2005, 73–86.) Tutkimuksemme on kokonaistutkimus, koska kyselyt lähetetään kaikille Kannuksen kaupungin sillä hetkellä työsuhteessa oleville perhepäivähoitajille sekä perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmille.

Laadullisella tutkimusmenetelmällä tarkastellaan ihmisten välistä sosiaalista merkitysten maailmaa. Merkitykset ovat suhteita ja niiden muodostamia merkityskokonaisuuksia. Merkityskokonaisuudet ovat ihmisistä lähtöisin olevia ja ihmisiin päätyviä tapahtumia, jotka esiintyvät toimintana, ajatuksina sekä päämäärien asettamisina esimerkiksi yhteiskunnan rakenteita. Laadullisen tutkimuksen tärkeä tehtävä on olla emansipatorinen, eli tutkimuksen tarkoitus olisi lisätä tutkittavien ymmärrystä tutkittavasta asiasta. Tarkoitus on myös lisätä myönteistä ajattelu- ja toimintatapaa tutkittavaa asiaa kohtaan. (Vilkka 2005, 97–103.)

Triangulaatiosta puhuttaessa on kysymys erilaisten aineistojen, teorioiden ja/tai menetelmien käyttämisestä samassa tutkimuksessa sekä useamman tutkijan saman kohteen tutkimisesta. Triangulaation käyttö on perusteltua silloin, kun yksittäisellä tutkimusmenetelmällä on vaikea saada kattavaa näkökulmaa tutkittavasta kohteesta. Triangulaatiosta on eroteltavissa tutkimusaineistoon, tutkijaan ja teoriaan liittyvä triangulaatio sekä metodinen triangulaatio. Tutkimusaineistoon liittyvällä triangulaatiolla tarkoitetaan sitä, että tietoa kerätään monelta eri tiedonanta-

jaryhmältä. (Eskola & Suoranta 2001, 68; Tuomi 2007, 153 - 154.) Triangulaation tutkimuksestamme tekee usean analyysimenetelmän käyttö. Lisäksi se, että tutkimusaineistoa keräämme kahdelta informanttiryhmältä, joita ovat perhepäivähoitajat ja perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmat.

Tutkijaan liittyvä triangulaatio on sitä, että tutkijoina toimii useampi henkilö. Kun tutkimuksessa otetaan huomioon monia teoreettisia näkökulmia, on kysymys teoriaan liittyvästä triangulaatiosta. Metodinen triangulaatio pitää sisällään useiden eri metodien käytön. (Eskola & Suoranta 2001, 68; Tuomi 2007, 153 - 154.) Näiden lisäksi voidaan puhua myös analyysimenetelmien triangulaatiosta, jolla tarkoitetaan sitä, että erilaisten tilastollisten testien tai laadullisten analyysimenetelmien avulla voidaan osoittaa tutkimuksen tuloksia oikeiksi (Tuomi & Sarajärvi 2002, 142 – 143). Tutkimuksemme on myös tutkijaan liittyvä triangulaatio, sillä meitä on kaksi tutkijaa.

Tapaustutkimus on lähestymistapa tai näkökulma todellisuuden tutkimiseen. Sen kautta tavoitellaan yhtäläisempää ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. Tapaustutkimukselle ominaista ovat joustavuus ja monipuolisuus sekä monien eri tiedonhankinta- sekä analyysimenetelmien käyttö. Tavoitteena on löytää vastauksia kysymyksiin ”kuinka” ja ”miksi”. Pyrkimyksenä on tutkia vain yksi tapaus, esimerkiksi henkilö, organisaatio, kaupunki ja saada yksityiskohtaisempaa tietoa tästä tapauksesta. Tärkeintä on siis, että käsiteltävä aineisto muodostaa oman kokonaisuutensa eli tapauksen. Tutkimusraportissa tulee tuoda esille tutkimusprosessi, jolloin lukijan on mahdollista saada selville, kuinka johtopäätöksiin on päädytty sekä arvioida tutkimuksen luotettavuutta. (Saarela-Kinnunen & Eskola 2010, 189 – 199.) Tutkimuksemme on tapaustutkimus, koska pyrkimyksenämme on tutkia Kannuksen kaupungin yhtä varhaiskasvatuspalvelujen päivähoitomuotoa. Tavoitteenamme on ymmärtää työaikalain tuomia muutoksia kokonaisuudessaan perhepäivähoidossa.

Sisällönanalyysiiä voidaan pitää joko kvantitatiivisena tai kvalitatiivisena menetelmänä. Sisällönanalyysissa tutkimusaineisto, tutkimuskohde, kuten esimerkiksi puhe, kuva, teksti tai niiden osat jaetaan havaintoyksiköihin. Tämän jälkeen ne yksilöidään numerojärjestykseen. Havaintoyksiköt asetetaan havaintomatriisiin, johon lisätään sisältöluokat. Sisältöluokkiin merkitään jokaista havaintoyksikköä koskevat ja sisältöluokkaan liittyvät havainnot numeerisina arvoina. Tällöin tutkimuksen kohteena ovat tutkimusaineiston sisällölliset ominaisuudet tilastollisesti ilmaistavina. (Vilkkä 2005, 139.)

SWOT – analyysi on lyhenne englannin kielen sanoista Strengths, Weaknesses, Opportunities ja Threats. Vahvuus (Strengths) tarkoittaa positiivisia tekijöitä, jotka liittyvät tarkastelun kohteena olevaan asiaan tai ilmiöön. Heikkoudet (Weaknesses) ovat negatiivisia tekijöitä ja uhat (Threats) tekijöitä, jotka kuvaavat asiaan liittyviä uhkatekijöitä. Mahdollisuudet (Opportunities) ilmentävät asiaan linkittyviä kehittämismahdollisuuksia ja uusia ajatuksia. (SWOT - analyysi 2011.) Nelikenttämallin avulla esitetään saadut tutkimustulokset.

Laadullisen tutkimuksen aineistonkäsittelymenetelmiä on useita, tavallisimpia ovat teemoittelu, tyypittely, diskurssianalyysi sekä sisällönerittely. Kyselyssä tai haastattelussa tietty piirre tai esille tuleva seikka on teema. Teemoittelulla tarkoitetaan analyysivaiheessa esille tuotavia sekä tarkasteltavia asioita, jotka ovat yhteisiä tekijöitä usealle kyselyyn vastanneelle. Analyysivaiheessa esille tuotavat teemat pohjautuvat kyselyiden vastauksiin sekä tutkijan niiden pohjalta tekemiin tulkintoihin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 219; Hirsjärvi & Hurme 2006, 173.)

Saatuja tutkimustuloksia analysoimme sisällönanalyysillä sekä SWOT -analyysin avulla. Käytämme myös teemoittelua tutkimustulosten käsittelyssä. Nostamme esille eri teemoilla perhepäivähoitajien kyselyiden vastauksia. Perhepäivähoitajilta

saaduista vastauksista etsimme samansuuntaisia mainintoja ja niiden pohjalta nimeämme teemat. Teemat kirjaamme SWOT – analyysimallin mukaisesti vahvuudeksi, heikkouksiksi, mahdollisuuksiksi ja uhkatekijöiksi.

6.3 Tutkimuksemme kulku

Aiheemme valinnan jälkeen tapasimme päivähoidon ohjaajan Sanna Forslundin syyskuussa. Tapaamisessa teimme opinnäytetyösopimuksen sekä pohdimme tutkimuksemme rajausta sekä selvitimme työn tilaajan näkemyksiä ja toiveita. Esille nousseiden toiveiden ja omien näkemystemme perusteella asetimme tutkimuksellemme tavoitteet ja aloitimme tutkimussuunnitelman tekemisen. Päätimme heti alusta asti määritellä mahdollisimman perusteellisesti työhömmе liittyvät käsitteet. Erityisen haastavaa ja palkitsevaa oli työaikalakiin perehtyminen.

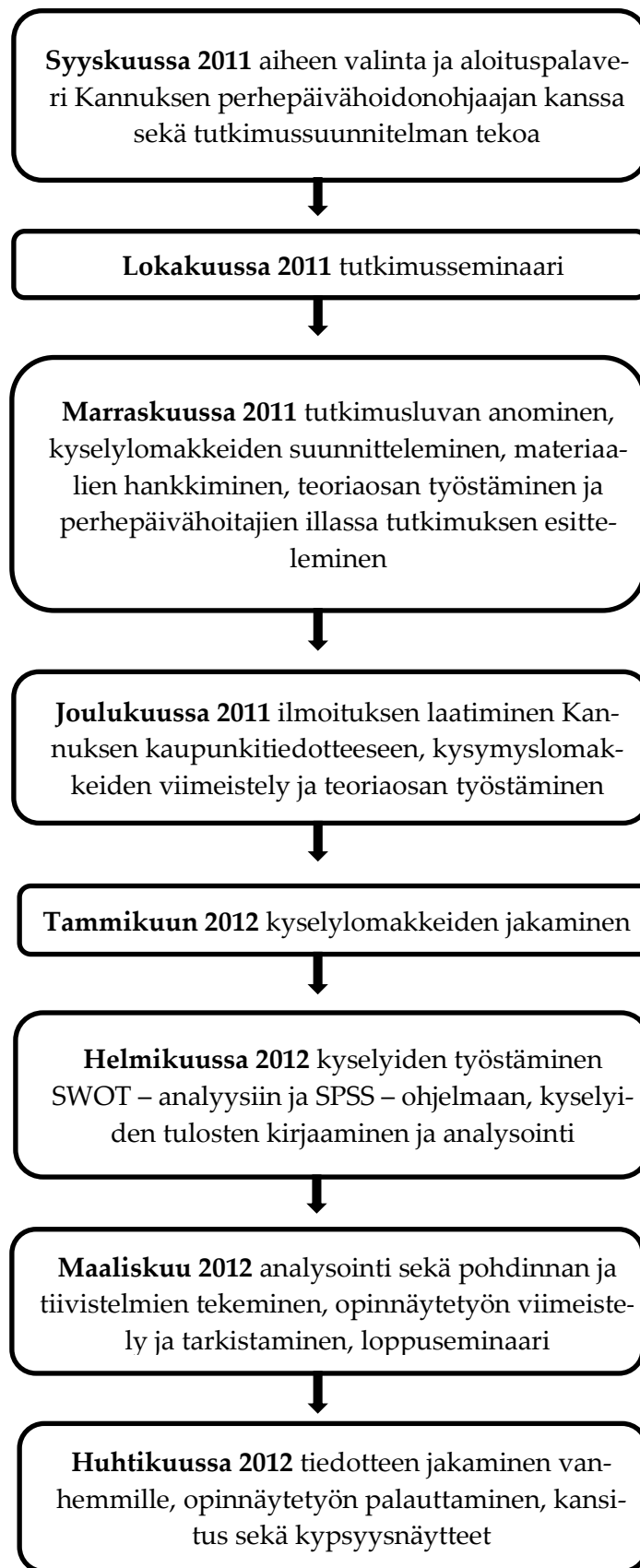
Tarkoituksemme oli myös tutkia perhepäivähoitajien työaikalain tuomien muutoksien vaikutuksia hoitajien työssä jaksamiseen. Marraskuun 2011 alussa pidetyssä aloitusseminaarissa esille tulleiden näkökulmien ja ohjauksen myötä päädyimme jättämään pois työssä jaksamisen näkökulman tutkimuksestamme sen laajuuden vuoksi. Tämä vähensi tutkimuskysymykset kolmesta kysymyksestä kahteen. Päätöksen tekeminen aihepiirin poissulkemisesta ei ollut yksiselitteinen, mutta harkinnan jälkeen totesimme myös itse työssä jaksamisen irralliseksi aihepiiriksi muusta sisällöstä.

Aloitusseminaarin jälkeen otimme yhteyttä Kannuksen sivistystoimenjohtaja Leena Kivijakolaan (LIITE 1) ja haimme tutkimuslupaa. Marraskuun lopulla saimme luvan tutkimuksemme tekemiseen. Vierailimme perhepäivähoitajien illassa 30. päivä marraskuuta, jolloin kerroimme tutkimuksestamme ja keskustelimme hoitajien kanssa sekä kyselimme heidän näkemyksiään tutkimuksemme aiheesta. Näin

pyrimme motivoimaan heitä vastaamaan kyselyyn. Perheille suunnatusta kyselystä tiedotimme Kannuksen kaupunkitiedotteessa tammikuussa 2012. Kyselylomakkeen mukana olevalla saatekirjeellä pyrimme herättämään vanhempien kiinnostuksen vastata kyselyymme.

Joulukuussa 2011 teimme kyselylomakkeita sekä niihin liitettäviä saatekirjeitä, jotka viimeistelimme tammikuun 2012 alussa. Molemmille tutkimusryhmille kyselyt toimitettiin perhepäivähoitotoimiston kautta. Perhepäivähoitajat saivat kirjeitse itselleen kyselyt sekä kyselylomakkeet saatekirjeineen hoitolastensa vanhemmille nimettömissä palautuskuorissa. Kyselyt palautettiin perhepäivähoitajille, jotka toivat palautetut kyselylomakkeet perhepäivähoitajien iltaan 31.1.2012. Kaikki tutkimukseemme osallistuvat vastasivat anonyymisti. Kyselyymme vastasi 14 perhepäivähoitajaa ja 26 vanhempaa. Helmikuun 2012 alussa aloimme työstämään kyselyymme saatuja vastauksia. Ensin kokosimme perhepäivähoitajilta saadut vastauksen SWOT – analyysiin, jotka myöhemmin teemoittelimme. Työstimme vanhempien kyselyt SPSS – ohjelmaan. Analysoinnin aloitimme hoitajien vastuksista jatkaen vanhempien vastausten analysointiin.

Maaliskuussa 2012 jatkoimme vielä analysointien, pohdintaosan, johdannon ja tiivistelmien tekemistä. Opinnäytetyömme loppuseminaari oli 13.3.2012. Seminaarin jälkeen saamamme ohjauksen perusteella teimme vielä muutamia muutoksia ja lisäyksiä työmme teoriaosaan sekä tulosten esittämiseen ja analysointiin. Työstimme vielä pohdintaa ja teimme viimeistelyjä opinnäytetyöhömmme. Tutkimuksen tuloksia kävimme esittelemässä Kannuksen perhepäivähoitajille, varahoidon työntekijöille, päivähoidonohjaajalle ja sivistystoimenjohtajalle 29.3.2012. Olemme tehneet tiedotteen (LIITE 7) tutkimustuloksista perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmille. Tiedote jaetaan perhepäivähoitajien kautta huhtikuun 2012 aikana.

O
H
J
A
U
S

KUVIO 1. Opinnäytetyön etenemisen prosessikuvaus

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa käsittelemme kyselyistämme saatuja tutkimustuloksia. Ensin esittelemme perhepäivähoitajilta saadut vastaukset, jotka on analysoitu SWOT - analyysillä. Tämän jälkeen perhepäivähoitajilta saadut maininnat on teemoiteltu. Lähetetyistä 17 kyselystä saimme 14 vastausta, jolloin vastausprosentti on 82. Toiseksi tuomme esille perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmille tehdyt kyselyt, jotka on analysoitu SPSS - ohjelmalla. Vanhemmille lähetetyistä 54 kyselystä palautui takaisin 26 kappaletta, jolloin vastausprosentti on 48. Esitellessämme tutkimuksemme tuloksia tarkoitamme perhepäivähoitajilla Kannuksen kaupungin perhepäivähoitajia sekä vanhemmilla Kannuksen kaupungin perhepäivähoidossa olevien lasten vanhempia. Perhepäivähoitajista käytämme myös nimitystä hoitajat. Varahoidolla tarkoitamme Kannuksen kaupungin perhepäivähoidon varahoitajärjestelmää.

7.1 Perhepäivähoitajien kyselyiden tulokset

Perhepäivähoitajille tehdyssä kyselyssä teemoitimme kysymykset kolmeksi eri näkökulmaksi. Kyselylomake ja saatekirje (LIITE 2) oli nelisivuinen. Kyselylomakkeen ensimmäisellä sivulla kysymykset liittyivät perhepäivähoitajien työaikalain tuomiin muutoksiin ja toisen sivun kysymykset liittyivät varahoitoon hoitajan näkökulmasta. Kolmannen sivun kysymyksillä halusimme saada tietoa varahoidosta lasten näkökulmasta hoitajien kertomana. Tutkimustuloksissa esittelemme jokaisesta näkökulmasta eniten saatuja samanlaisia vastauksia, taulukoissa 1-3 nostamme nämä esille teemoittain. Liitteinä olevissa SWOT – taulukoissa (LIITE 4,5 ja 6) näkyvät kaikki hoitajilta saadut maininnat sekä kuinka monta tyhjää vastausta oli kuhunkin kohtaan jätetty. Yhtään kysymystä ei jäänyt täysin ilman vas-

tauksia, mutta kahden viimeisen sivun kysymyksiin oli vastattu ensimmäiseen sivuun verraten heikommin.

7.1.1 Työaikalain tuomat muutokset hoitajien näkökulmasta

Kyselylomakkeen ensimmäisellä sivulla kysyimme perhepäivähoitajien työaikalain tuomien muutosten vahvuuksia, heikkouksia, kehittämismahdollisuuksia ja uhkakuvia/pelkoja neljällä kysymyksellä. Kysyessämme vahvuuksista eniten nousi esille se, että työpäivät eivät enää ole niin pitkiä kuin ennen työaikalain piiriin kuulumista. Myös työssä jaksamisen paraneminen ja lisääntyminen nousivat vahvuuksina esille. Tasoitusvapaapäivät/arkivapaapäivät tulivat esille viidessä eri vastauksessa vahvuuksina ja myös työpäivien suunnitelmallisuus sekä omien menojen suunnittelun mahdollistuminen nousi esille. Vahvuutena nähtiin myös työn arvostuksen lisääntyminen sekä uusien ja nuorten hoitajien kiinnostuksen herääminen perhepäivähoitoalaa kohtaan. Tähän kysymykseen vastasivat kaikki kyselylomakkeen palauttaneet hoitajat.

Kysyessämme työaikalain tuomia heikkouksia esille nousi hoitajien vastauksista vuosiansioiden laskeminen ja palkan pieneneminen. Heikkoutena nähtiin vanhempien kiinnostuksen laskeminen perhepäivähoitoa kohtaan. Esille tuotiin, että nykyisin varahoitotarpeen lisääntyessä, hoitopaikka ei ole enää niin turvallinen ja pysyvä, mikä voi vanhemmista tuntua hankalalta. Heikkouksina nousivat esille myös työnsisältöön liittyviä tekijöitä, esimerkiksi usein tapahtuvat muutokset ja se ettei aina itse voi määrätä vapaapäivien ajankohtaa. Tyhjiä vastauksia tähän kysymykseen tuli kaikkiaan kolme.

Kolmannessa kysymyksessä kysyimme, miten perhepäivähoitajien työaikaa ja siihen liittyviä tekijöitä voisi vielä kehittää. Mahdollisuutena nähtiin hoitolapsien

päivien pituuksien yhteensovittaminen niin, että hoitajan työpäivän pituus pysyy kohtuudessa. Lisäksi toivottiin lasten hoitopäivien pituudeksi vain kahdeksan tuntia. Kiinteän kuukausipalkan saaminen perhepäivähoitajille oli myös kehitettävä tekijä. Toisten kuntien toimivien mallien hyödyntäminen omassa kunnassa tulisi ottaa huomioon hoitajien työaika kehitettäessä. Kehitettävänä tekijänä oli ryhmäperhepäivähoitokotien perustaminen Kannukseen. Tyhjiä vastauksia oli kaikkiaan kuusi kappaletta.

Kysyessämme uhkakuvista/peloista omaan työhön liittyen työaikalain piiriin mentäessä eniten esille tuli, että vanhemmat hakevat lapsilleen päivähoitopaikkaa päiväkodista perhepäivähoitajan arkivapaapäivien vuoksi. Uhkana nähtiin palkan pieneneminen sekä työn loppuminen kokonaan. Uhaksi koettiin myös se, että ei selviä taloudellisesti perhepäivähoitajan palkalla. Kahden vastaajan mielestä työaikalain tuomissa muutoksissa ei ole minkäänlaisia uhkia. Tyhjiä vastauksia jätettiin tähän kysymykseen kolme.

TAULUKKO 1. Työaikalain tuomia muutoksia perhepäivähoitajien näkökulmasta

<p>VAHVUUDET TEEMOITTAIN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Työpäivät ovat suunnitelmallisempia ja eivät ole enää niin pitkiä. Tasoitus- ja arkivapaat tasoittavat työjaksoja. • Työssä jaksaminen on lisääntynyt. • Työnarvostuksen lisääntyminen. • Kiinnostus perhepäivähoitoalaa kohtaan lisääntynyt. 	<p>HEIKKOUDET TEEMOITTAIN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Palkkauksen pieneneminen. • Vanhempien kiinnostuksen väheneminen perhepäivähoitomuotoa kohtaan. • Työnsisäiset moninaiset muutokset, kuten esim. työaika-suunnittelut, lasten hoitoajat, tiedonkulku.
<p>MAHDOLLISUUDET TEEMOITTAIN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kiinteä kuukausipalkka. • Työpäivien pituudet tulisi järjestää kohtuullisiksi. • Perustettaisiin kuntaan ryhmäperhepäivähoitokoteja. • Hyödynnettäisiin toisten kuntien toimivia perhepäivähoitomalleja. 	<p>UHAT TEEMOITTAIN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Palkkauksen väheneminen. • Muutosten seurauksena perhepäivähoito hoitomuotona loppuisi kokonaan.

7.1.2 Varahoito perhepäivähoitajien näkökulmasta

Kyselylomakkeen toisella sivulla kysimme perhepäivähoitajien oman työn näkökulmasta Kannuksen kaupungin varahoidon vahvuuksia, heikkouksia, kehitettäviä puolia sekä vaikeuttavia tekijöitä. Vahvuutena hoitajista kymmenen nosti esille

samana pysyvän varahoitopaikan. Vahvuutena koettiin myös tutut varahoitajat ja turvallinen varahoitopaikka. Hoitajat toivat esille, että varahoidon järjestämiseksi tulisi olla vaihtoehto. Tällöin ei perhepäivähoitajan lapsiryhmä kuormitu. Tähän kysymykseen ei tullut yhtään tyhjää vastausta. Heikkouksina nähtiin varahoidon iso ryhmä koko, kun kahden hoitajan lapsiryhmän lisäksi on yhden hoitajan varahoitoryhmä. Perhepäivähoitajista kolme oli sitä mieltä, ettei heikkouksia varahoidossa ole lainkaan. Tyhjiä vastauksia tähän kysymykseen tuli kolme kappaletta.

Kehitettävänä asiana nähtiin, että vanhempien tulisi itse huolehtia lapsen tutustumisesta ja ilmoittamisesta varahoitopaikkaan. Kehitettävänä tekijänä koettiin myös pysyvyys lapsen varahoitopaikassa. Kolme perhepäivähoitajaa vastasi kysyessämme kehitettäviä tekijöitä varahoitoon, että ei osaa sanoa ja viisi jätti tämän kysymyskohdan tyhjäksi. Viimeiseen tämän teeman kysymykseen, mitkä tekijät vaikeuttavat varahoidon järjestämistä, uhkana nähtiin lasten pitenevät hoitopäivät, joista seuraa enemmän varahoidon tarvetta. Vaikeuttavina tekijöinä koettiin hankaluus järjestää useille lapsille yhtäaikaista varahoitoa ja se, että varahoito ei aina järjesty. Uhkana nähtiin, että mikäli itse järjestetystä varahoidosta saatu hyvytys loppuu, niin varahoito kuormittuu ja perhepäivähoitoon ei enää hakeudu lapsia verraten aikaisempaan. Vastaajista viisi jätti tähän kohtaan tyhjän vastauksen.

TAULUKKO 2. Varahoito perhepäivähoitajien näkökulmasta

<p>VAHVUUDET TEEMOITTAIN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lapsilla on samana pysyvä turvallinen varahoitopaikka. • Varahoidon järjestämiseksi vaihtoehto, tällöin ei perhepäivähoitajan lapsiryhmää kuormiteta. 	<p>HEIKKOUEDET TEEMOITTAIN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Varahoidossa on iso lapsiryhmä-koko. • Varahoidossa ei ole heikkouksia.
<p>MAHDOLLISUUDET TEEMOITTAIN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pysyvä varahoitopaikka lapselle. • Vanhempien vastuunkantaminen lapsen tutustumisesta ja ilmoittamisesta varahoitoon. 	<p>UHAT TEEMOITTAIN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Itse järjestetystä varahoidosta saadun hyvityksen mahdollinen loppuminen kuormittaa varahoittoa ja vaikuttaa hoitopaikan valintaan. • Varahoidon järjestämisen vaikeus.

7.1.3 Perhepäivähoitajan kokemukset varahoidosta lapsen näkökulmasta

Kolmannella sivulla kyselylomaketta kysyimme perhepäivähoitajilta heidän kokemuksiaan Kannuksen kaupungin perhepäivähoidon varahoidosta lapsen näkökulmaan peilaten. Erittelimme kysymykset samoin kuin edelliset: vahvuuksiin, heikkouksiin, kehitettäviin ja vaikeuttaviin tekijöihin. Vahvuuksina nähtiin lapsen näkökulmasta, että varahoitopaikka pysyy samana ja varahoidossa on tutut hoitajat. Koettiin, että vahvuutena varahoidossa ovat lapsille tutut kaverit. Yhtään tyhjää vastausta ei tähän kohtaan tullut.

Heikkouksina lapsen näkökulmasta koettiin varahoidon ison ryhmäkoko ja lapsille vieras hoitaja. Myös varahoidon tiloissa ja ympäristössä nähtiin heikkouksia. Kolme vastausta tähän kohtaan oli jätetty tyhjäksi. Kehitettäväksi tekijäksi hoitolasten näkökulmasta koettiin, että varahoitopaikka olisi pysyvä sekä, että varahoidon tilat olisivat isommat. Kehittämismahdollisuuksia kysyessämme neljä hoitajaa vastasi, että ei osaa sanoa ja viisi jätti kohdan tyhjäksi. Vaikeuttavina tekijöinä kaksi hoitajaa piti lasten vaikeuden sopeutua varahoitoon hoitajien ja hoitopaikan vaihtuvuuden vuoksi. Uhkana nähtiin myös varahoitopaikkojen väheneminen. Kysymykseen vastanneista hoitajista seitsemän jätti kohdan tyhjäksi ja kolme ei osannut sanoa vaikeuttavia tekijöitä hoitolastensa näkökulmasta varahoidon suhteen.

TAULUKKO 3. Varahoito lapsen näkökulmaan peilaten

<p>VAHVUUDET TEEMOITTAIN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lapsilla on samana pysyvä varahoitopaikka. • Lapsilla on tutut hoitajat varahoitopaikassa. • Lapsen kaverisuhteet. 	<p>HEIKKOUEDET TEEMOITTAIN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Varahoidossa on iso sekä vaihtuva lapsiryhmä. • Lapselle vieras varahoitaja. • Varahoidon tilat ja ympäristö.
<p>MAHDOLLISUUDET TEEMOITTAIN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lapselle turvataan pysyvä varahoitopaikka. • Varahoidon tilat isommiksi. 	<p>UHAT TEEMOITTAIN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Varahoitopaikan ja – hoitajan vaihtuvuus. • Varahoitopaikkojen väheneminen.

7.2 Vanhemmille suunnattujen kyselyiden tulokset

Kannuksen kaupungin perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmille suunnatussa kyselyssä (LIITE 3) oli kaikkiaan yhdeksän kysymystä kahdella sivulla sekä aluksi erillinen saatekirje. Kyselymme tarkoituksena oli selvittää perhepäivähoidossa olevien lasten varahoitoa elokuu 2011 – tammikuu 2012 välisenä aikana. Tämän kyselyn tuloksia tuomme esille kirjallisesti sekä havainnollistamme tuloksia taulukon ja kuvion avulla.

Perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmille suunnatussa kyselyssä aluksi selvitimme perhepäivähoitolasten syntymävuodet. Eniten lapsista eli 31 prosenttia oli vuonna 2010 syntyneitä ja 2009 syntyneitä oli 23 %. Vuonna 2008 syntyneitä ei kyselymme vastauksissa ollut kuin yhdessä. Vuonna 2007 ja 2006 syntyneitä lapsia oli molempia 12 %. Sisaruksia oli kaikkiaan viidessä vastauksessa, joista neljässä oli kaksi lasta ja yhdessä kolme lasta, lapset olivat syntyneet vuosina 2006 - 2010. Kyselyyn vastanneiden vanhempien lapsista suurimmalla osalla ei ole ollut tarvetta varahoitoon. Eniten käytetty varahoitopaikka on ollut ryhmäperhepäivähoitokoti Varpuset. TAULUKKO 4. selventää lasten varahoitotarpeen ja – paikat. Tyytyväisiä lastensa varahoitopaikkaan oli yli kolmasosa vanhemmista sekä vajaa kolmasosa oli erittäin tyytyväisiä. Vanhemmat perustelivat kirjallisesti tyytyväisyyttään varahoitopaikkaan.

”Aiemmin lapset joutuivat lähes joka kerta eri paikkaan. Nyt on aina samat tutut, mukavat tädit vastassa ja tilatkin ovat hyvät.” (kyselylomake nro7.)

Lisäksi muissa perusteluissa esille tuotiin sitä, että lapset ovat saaneet olla samassa, tutussa varahoitopaikassa, jossa ovat olleet tutut ja hyvät hoitajat. Esille tuotiin myös hyvät tilat sekä lasten tarpeet huomioonottava varahoitopaikka. Yhdessä perustelussa esille tuotiin kritiikkinä hoitajien vaihtuminen joka kerta ja se, että

lapsi nukkuu päiväunet huonommin kuin normaalisti perhepäivähoidossa. Eräissä vastauksessa vanhempi perusteli tyytyväisyyttään:

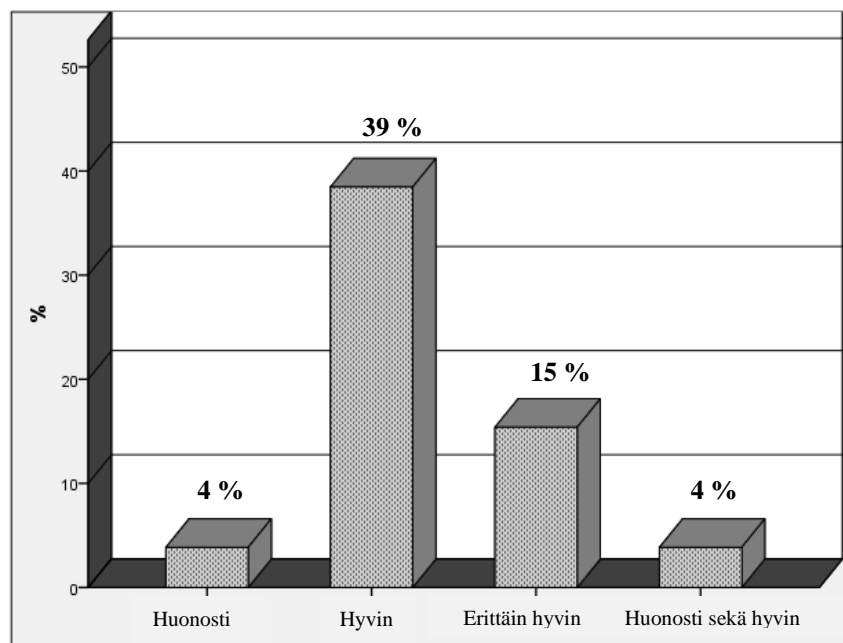
”Lapseni ei sopeutunut isoon ryhmään, joten varahoitoa jatkettiin perhepäivähoitajalla. Vaihto järjestyi muutamassa päivässä, mikä oli tosi hienoa!” (kyselylomake nro 1.)

TAULUKKO 4. Lasten varahoitotarpeiden jakautuminen

	Lkm	%
Ei ole ollut varahoidon tarvetta	9	35
Ryhmäperhepäivähoitokoti Varpuset	7	27
Itse järjestetty varahoitopaikka	3	12
Toinen perhepäivähoitaja	1	4
Päiväkoti	1	4
Muu varahoitopaikka	1	4
Varpuset ja toinen perhepäivähoitaja	1	4
Varpuset, toinen perhepäivähoitaja ja päiväkot	1	4
Varpuset ja itse järjestetty varahoitopaikka	1	4
Toinen perhepäivähoitaja ja itse järjestetty varahoitopaikka	1	4
Yhteensä	26	100

Vanhemmista noin neljäsosa vastasi, että ovat voineet vaikuttaa vähän lapsen varahoitopaikkaan hoitajan ennalta tiedettyjen poissaolojen kohdalla. 23 % koki voineensa vaikuttaa paljon ja erittäin paljon lapsen varahoitopaikkaan ja 8 % vastasivat, että eivät ole voineet vaikuttaa lainkaan. Lasta koskeva tiedonkulku perhepäivähoidon ja varahoitopaikan välillä toimi vastanneiden mielestä pääsääntöisesti hyvin. Vanhemmista 19 % koki tiedonkulun toimineen huonosti.

Vanhemmat kokivat pääasiassa, että lasten päivät varahoitopaikassa ovat menneet hyvin tai erittäin hyvin (KUVIO 2). Avoimella kysymyksellä pyysimme vanhempia kertomaan tekijöitä, jotka ovat heidän mielestään vaikuttaneet lasten päivään varahoitopaikassa. Esille nousi positiivisina asioina esimerkiksi turvalliset, tutut ja hyvät hoitajat ja varahoitopaikka, leikkikaverit, mieluisa tekeminen sekä hyvät tilat. Negatiivisina asioina puolestaan oli maininta lapsiryhmän ikäjakaumasta ja suuresta lapsiryhmästä sekä hoitajien vaihtuvuudesta ja varahoitopaikan laitospuolesta. Eräs vastaajista kertoi pyrkivänsä itse järjestämään lapsensa varahoidon, koska lapsi on niin kiintynyt omaan perhepäivähoitajaansa ja varahoidossa olo on siksi hankalaa.

KUVIO 2. Vanhempien kokemuksia lasten päivistä varahoitopaikassa

Kyselyymme vastanneista 26 vanhemmasta kahdeksantoista oli sitä mieltä, että muutokset perhepäivähoitajien työajoissa eivät ole lainkaan vaikuttaneet lasten päivähoitopaikan valintaan. Yksi vastasi muutosten vaikuttavan paljon ja neljä

vähän päivähoitopaikan valintaan. Kyselyn lopuksi pyysimme vanhempia kirjamaan toiveitaan perhepäivähoidon varahoidolle. Toiveita saimme seuraavasti:

- Varahoito aina samassa paikassa ja samat hoitajat
- Saman ikäisiä lapsia useampi
- Ei paljon muutoksia
- Itse järjestetystä varahoidosta saisi korvausta päivä päivästä systeemillä
- ”Jatkakaa samaan malliin”

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa tuomme esille kyselyjemme vastausten perusteella tehtyjä johtopäätöksiämme teoriaan sekä omiin ajatuksiimme peilaten. Tavoitteemme on myös löytää vastauksia tutkimuskysymyksiimme: ”Miten Kannuksen kaupungin perhepäivähoitajat kokevat perhepäivähoitajia koskevan työaikalain tuomat muutokset sekä perhepäivähoidon varahoitojärjestelmän?” ja ”Miten Kannuksen kaupungin perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmat ovat kokeneet perhepäivähoidon varahoitojärjestelmän?”. Kyselyidemme vastaukset antavat meille suuntaa siitä, miten perhepäivähoitajat ovat kokeneet työaikalain tuomat muutokset sekä perhepäivähoidon varahoitojärjestelmän ja miten vanhemmat ovat kokeneet perhepäivähoidon varahoitojärjestelmän. Perhepäivähoitajilta saatujen vastausten lukumäärän perusteella johtopäätökset ovat yleistettävissä. Lähetetyistä seitsemästätoista kyselystä saimme neljatoista vastausta takaisin. Vanhemmille lähetetyistä 54 kyselystä, vastauksia saimme 26. Saadun vastausmäärän perusteella voidaan todeta, että tulokset ja johtopäätökset ovat suuntaa-antavia.

8.1 Perhepäivähoitajien kokemuksia työaikalain tuomista muutoksista

Tutkimustuloksissa nousivat esille perhepäivähoitajien kokemuksissa työaikalain tuomien muutoksien vahvuuksina työssä jaksamisen lisääntyminen, työpäivien lyhentymisen, työnarvostuksen lisääntyminen sekä tasoitusvapaat/arkivapaat. Työaikalaki määrittää hoitajien säännölliseksi viikkotyöajaksi 40 tuntia tasoittumisjakson puitteissa (KVTES liite 12 8§). Kannuksessa tasoittumisjakso on 13 viikkoa (Forslund 2011). Hoitajien vastausten perusteella työpäivien lyhentymisen on muutoksista merkittävin ja siihen linkittyy myös muita tekijöitä, kuten esimerkiksi tasoittumisvapaa, mikä myös koettiin positiivisena muutoksena. Työaikalaki on

mahdollistanut sen, että hoitajille tulee arkivapaita tasoittumisjakson aikana ja näin työpäivien täytyy olla suunniteltuja ja omien henkilökohtaisten menojen suunnitteleminen on helpompaa.

Perhepäivähoitajat toivat esille työssä jaksamisen lisääntymistä ja parantumista työaikalain tuomien muutosten myötä. Aikaisemmin pitkät työpäivät ja yhtäjaksoinen arjen työ sekä lapsiryhmän tuomat haasteet yksintyöskentelylle olivat perhepäivähoitajalle riskejä työssä väsymiseen. Perhepäivähoitajien ammatilliset vaatimukset ovat kasvaneet viime vuosina, vaikka samaan aikaan ohjaajien resurssit perhepäivähoitajien ammatilliseen tukemiseen ovat heikentyneet. Tämä vaikeuttaa osaltaan työn kohteen haltuunottoa ja lisää perhepäivähoitajien työssä väsymistä. (Vähänen 2006.) Hoitajat toivat esille myös työnarvostuksen lisääntymisen, mikä sinänsä jo motivoi työssä ja näin edistää työssä jaksamista.

JHL:n työministeriölle kohdistama selvityspyyntö edesauttoi perhepäivähoitajien liittymistä työaikalain soveltamisen piiriin. Pyynnön tavoitteena oli kumota määräys, joka sulki hoitajat työaikalain soveltamisen ulkopuolelle. Työaikalain soveltamisalan piiriin siirtymisen tavoitteena on ollut parantaa perhepäivähoitajien työsuojelua, edistää heidän yhdenvertaista kohteluaan työmarkkinoilla ja varmistaa työaikadirektiivin vaatimusten toteutuminen kaikissa työsuhteissa lastenhoitotyössä. (Parviainen ym. 2011; Perhepäivähoitajat ja työaikalaki 2011.) Perhepäivähoitajat kokivat, että työaikalain tuomat muutokset lisäävät uusien sekä nuorten työntekijöiden kiinnostusta perhepäivähoitajan työtä kohtaan. Muutokset hoitajien työajoissa sekä työn tasavertaisuuden lisääntyminen edesauttavat perhepäivähoidon kiinnostavuutta alalle suuntaavien keskuudessa.

Säkinen & Kuoppala (2010) tuovat esille tilastoraportissaan, että perhepäivähoitajien osuus varhaiskasvatuksen ammattiryhmissä on laskenut ja hoitajien keski-ikä noussut. Perhepäivähoidon säilyminen hoitomuotona edellyttää uusien hoita-

jien hakeutumista työskentelemään perhepäivähoitoon. Hoitajien vastausten perusteella voidaan todeta, että työaikalaki käytännön muutoksin edesauttaa uusien hoitajien saamista perhepäivähoidon piiriin.

Heikkoutena hoitajat kokivat vanhempien kiinnostuksen vähenemisen perhepäivähoitoa kohtaan sekä uhkana arkivapaiden vuoksi hakeutumista perhepäivähoidon sijasta päiväkotiin ja näin perhepäivähoito lasten päivähoitomuotona loppuisi kokonaan. Hoitajien toiveena olikin kysyä vanhemmille suunnatussa kyselyssä heidän mielipidettään työaikalain muutoksista päivähoitopaikan valinnassa. Vanhempien vastauksissa ilmeni, ettei kiinnostus ole vähentynyt perhepäivähoitoa kohtaan ja näin hoitajien huolet olivat aiheettomia.

Heikkouksina ja uhkina perhepäivähoitajat kokivat palkan pienenemisen sekä vuosiansioiden laskun. Työaika pyritään järjestämään niin, ettei ylitöitä tule ja hoitajien työaika verraten aikaisempaan on pienentynyt työaikalain soveltamisen myötä (Omassa kodissaan työskentelevät perhepäivähoitajat työaikalain alaisuuteen 2011). Tasoittumisjakson aikana hoitajan työaika tasoittumisvapaiden vuoksi ei kerrytä ylitöitä. Ylityökorvaus perhepäivähoitajille muuttui työaikalain myötä; työajan yli meneviltä tunneilta korvaus on 35 % korotettuna tuntipalkkana tai vastaavana vapaa-aikana. (Työaikalaki 9.8.1996/6 05,18 - 19§.) Vuosiansiot eivät kuitenkaan välttämättä kasva ylityökorvauksen muutoksen myötä, koska työajan tasaaminen vaikuttaa ansioihin. Hoitajat kokivat uhkana, ettei pienevällä palkalla selviä taloudellisesti. Taloudellisten huolten vaikutus heikentävinä tekijöinä työmotivaatioon ja – jaksamiseen täytyy tulevaisuudessa huomioida perhepäivähoidon kehittämistyössä. On tärkeää tiedostaa niiden olemassaolo työnarvostuksen ja -vetovoiman kannalta sekä hoitomuodon säilymisen turvaamiseksi.

Perhepäivähoitajat kokivat mahdollisuutena kehittää perhepäivähoitoa lasten hoitopäivien osalta niin, että työpäivien pituus olisi kohtuullinen. Esille nousi myös

kiinteä kuukausipalkkaus sekä palkkatason nostaminen. Kehittämiskohteet liittyvät edellä mainittujen uhkakuvien ja heikkouksien tuomien vaikutuksien poistamiseen. Perhepäivähoitajan työaika määräytyy lasten hoitoaikojen mukaan eli hoitajasta riippumattomista syistä työaika ja lapsimäärä voi muuttua äkillisesti ja näin myös palkkaus muuttuu. Kiinteä kuukausipalkkaus toisi hoitajille taloudellista turvaa ja näin ollen mahdollisesti lisäisi omalta osaltaan myös työssä jaksamista.

8.2 Perhepäivähoitajien kokemuksia varahoidosta

Tutkimuksessamme perhepäivähoitajat toivat esille oman työn näkökulmasta vahvuuksina varahoidosta samoja tekijöitä kuin Oulussa pidetyssä PERHO – seminaarissa. Yhtäläisyyksiä olivat samana pysyvä ja tuttu varahoitopaikka, jossa tutut ja turvalliset hoitajat. PERHO – seminaarissa tuli myös esille, että varahoidon tulee olla hyvin suunniteltua. (Alila 2006.) Perhepäivähoitajat olivat pääosin tyytyväisiä Kannuksen varahoitoon ja kokivat sen vahvuuksina monia eri näkökulmia. Vahvuuksina nähtiin esimerkiksi lapsille samana pysyvä turvallinen varahoitopaikka. Heikkouksina hoitajat kokivat varahoidon ison ryhmäkoon verraten perhepäivähoitajan ryhmään. Hoitajien vastauksissa varahoidon heikkouksia kysyessämme lähes puolet vastauksista oli tyhjiä tai hoitaja totesi, ettei heikkouksia ole. Tämän voi tulkita niin, etteivät hoitajat näe heikkouksia varahoidon järjestämisen suhteen. Käytännönmuutokset ovat vielä niin uusia, että heikkouksien nimeäminen voi olla myös vaikeaa.

Haasteellisena varahoidon suunnittelussa ja käytännön toteutuksessa voidaan pitää lapsiryhmän suhdeluvun pitämistä asetusten mukaisina. Varahoidossa olevat lapset eivät saa nostaa hoitajan lapsiryhmän kokoa yli salliman määrän. (Alila 2006.) Uhkakuvina perhepäivähoitajat kokivat useille lapsille yhtäaikaisen varahoidon järjestämisen sekä varahoitopaikkojen vähyyden. Varahoidon järjestämi-

nen on usein käytännössä vaativaa ja täysin aukotonta sekä kaikkia osapuolia tyydyttävää varahoitojärjestelmää on vaikea luoda. Suunnitelmia täytyy olla useita ja inhimillisten tekijöiden, kuten esimerkiksi varahoitajan sairastumisen vuoksi varahoito vaatii usein toisen tai kolmannen suunnitelman olemassaolon ja käyttöönoton. (Alila 2006.) Hoitajat toivat esille myös, että uhkana varahoitojärjestelmälle on, ettei lapselle aina löydy varahoitopaikkaa. Sekä Alilan että Parrilan mukaan ja perhepäivähoitajilta saamiemme vastausten perusteella voidaan todeta, että juuri toimiva ja hyvin suunniteltu varahoitojärjestelmä antaa edellytykset laadukkaan perhepäivähoidon toteutumiselle.

Kannuksessa perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmilla on mahdollisuus saada hyvitystä päivähoidon hoitomaksuista mikäli he itse järjestävät lapsen/lasten varahoidon (Kannuksen kaupunki 2011). Tähän liittyen hoitajat kokivat uhkana sen, että mikäli hyvitys loppuu vanhempien itse järjestämästä varahoidosta, niin varahoito kuormittaa perhepäivähoitajia tarpeen lisääntymisen vuoksi. Tämän johdosta vanhemmat harkitsevat toista päivähoitomuotoa lapsilleen. Hyvitysjärjestelmän jatkumiselle hoitajat näkisivät perusteita oman työnsä turvaamisen ja työssä jaksamisen kannalta. Hyvitysjärjestelmä tuo yhden vaihtoehdon lisää lasten varahoidon järjestämiseksi ja antaa perheille taloudellisen motivaation järjestellä oman lapsen varahoidon. Hoitajien kokemus hyvityksen poisjäämisestä liittyy myös perhepäivähoidon kilpailukyvyn heikentymiseen verraten muihin päivähoitomuotoihin. Hyvitysjärjestelmä on ainoastaan perhepäivähoidossa käytössä ja sen säilyttäminen olisi ikään kuin valttikortti perhepäivähoidon hyväksi.

Pyysimme perhepäivähoitajia kyselyssämme pohtimaan varahoitoa hoitolapsien näkökulmasta. Hoitajien mielestä varahoidon vahvuus on samana pysyvä varahoitopaikka sekä tutut hoitajat ja leikkikaverit. Vastaavasti heikkouksina ja uhkakuvinä he kokivat ison lapsiryhmän varahoidossa ja lapselle vieraan hoitajan. Näiden lisäksi hoitajat kokivat heikkoutena vaihtuvuuden varahoidon hoitajissa ja

varahoitopaikoissa, mikä vaikeuttaa lasten sopeutumista varahoitopaikkaan. Perhepäivähoidossa olevat lapset ovat tottuneet hoitopaikassaan pieneen lapsiryhmään ja yhteen aikuiseen. Varahoitopaikassa vastassa ovat uudet lapset ja mahdollisesti useampi uusi hoitaja. Varahoitojärjestelmää suunniteltaessa ensimmäisenä on otettava huomioon lapsen etu. Lapsen edun toteutumista turvaavat YK:n Lapsen oikeuksien yleissopimus (2.9.1990) ja lasta koskevat monet lainsäädännöt. (Kyrönlampi – Kylmänen 2010.) Lasten varahoitoa suunniteltaessa tärkeä painopiste on vanhempien ja päivähoidon välinen yhteistyö. Unohtaa ei saa vanhempien vastuuta lasta koskevissa päätöksissä.

Päivähoitolain mukaan päivähoidon tavoitteena on tukea päivähoidossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävässä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. Päivähoidon tulee myös osaltaan tarjota lapselle jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet, lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa sekä lapsen lähtökohdat huomioon ottaen suotuisa kasvuympäristö. (Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36.) Yhteistyön päivähoidon ja vanhempien välillä tulee olla hyvää ja rakentavaa, jotta turvataan lapsen edun toteutuminen varahoitoa järjestettäessä. Lapsen etu ja ääni eivät saa hukkaa subjektiivisen päivähoito-oikeuden ja aikuislähtöisten tarpeiden varjoon. Yhteistyön ollessa vanhempien ja päivähoidon henkilöstön välillä rakentavaa ja keskustelut avoimia sekä rehellisiä, saadaan toteutettua lapsen edun huomioivaa kasvatuskumppanuutta.

Hoitajien esiin nostamina varahoidon heikkouksina olivat iso lapsiryhmä ja vieras hoitaja. Päivähoidossa liian suuri ryhmäkoko rajoittaa vuorovaikutuksen määrää, sillä ryhmä itsessään määrittelee jo sen, mikä on mahdollista ja mikä taas ei. Lasten määrän ollessa kohtuullinen ammattikasvattajan sosiaaliset taidot ja hänen käsityksensä lapsesta ja kasvatuksesta vaikuttavat luottamuksen syntymiseen. Lisäksi se, minkälaisen kontaktin hoitaja lapseen muodostaa vaikuttavat siihen,

kuinka luotettavaksi lapsi kokee uuden aikuisen. (Rusanen 2011.) Perhepäivähoidajan ollessa vapaalla tai lomalla on tärkeää, että hoitolasten varahoito järjestyy kaikkien osapuolien kannalta mahdollisimman hyvin. Tällöin hoitaja voi viettää vapaansa/lomansa luottavaisin mielin, eikä tarvitse kantaa huolta hoitolasten varahoidon sujumisesta.

Parrila toteaa tutkimuksessaan, että perhepäivähoidon varahoitojärjestelmä näytetään ongelmakierteenä, jossa perhepäivähoidtaja moninaisten syiden vuoksi kokee syyllisyyttä, että omalla poissaolollaan kuormittaa muiden työtaakkaa ja aiheuttaa omille hoitolapsilleen ja heidän perheilleen ongelmia. (Parrila 2002.) Perhepäivähoidossa olevista lapsista valtaosa oli kyselymme perusteella 1 – 2 -vuotiaita. Pienten lasten kohdalla erityisesti lapsiryhmän koolla varahoidossa on merkitystä.

Perhepäivähoidtajilta tulleissa vastauksissa yhdessä vastauksessa tuli esille, että hoitaja oli kysynyt lapsilta mielipiteitä varahoidosta. Lasten vastaukset olivat yhteneväisiä hoitajien vastausten kanssa. Lapset kertoivat, että varahoidossa on kova meteli, joka väsyttää ja toiveena oli saada yksi huone lisää varahoitopaikkaan, missä voisi välillä olla rauhassa. Myös näissä vastauksissa välillisesti tulevat esille ison ryhmäkoon mukanaan tuomat vaikutukset lapseen. Toisaalta hoitajat toivat esille lapsen näkökulmasta varahoitopaikan vahvuutena muun muassa mahdollisuudet saada uusia kavereita, saman ikäistä leikkiseuraa, vaihtelua lapsille ja opettelua olemaan isommassa ryhmässä. Lapsen näkökulmasta varahoidon hyvällä suunnittelulla on oleellinen merkitys, jotta turvataan lapselle laadukas päivähoito.

8.3 Vanhempien kokemuksia varahoidosta

Vanhemmille suunnatussa kyselyssä melkein puolella vastanneista ei ollut lapselleen varahoidon tarvetta tai he olivat järjestäneet itse lapsen varahoidon. Suuren

prosentuaalisen osuuden voidaan olettaa johtuvan siitä, että vanhemmat haluavat pienten lasten kohdalla järjestää itse varahoidon. Valtaosa lapsista, jotka eivät tarvinnut varahoitoa, olivat alle 2-vuotiaita. Vanhemmat järjestivät perhepäivähoidon arkivapaiden ajaksi lasten hoidon isovanhemmille tai pystyivät itse olemaan lapsen kanssa kotona. Tämä on lapsen edun huomioimisen kannalta hyvä. Läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet Koivusen (2009) mukaan ovat muun muassa tekijöitä, jotka turvaavat lapsen edun toteutumista päivähoidossa. Näiden lasten kohdalla, jotka eivät tarvinnut varahoitoa, vakituinen perhepäivähoitaja oli ainut perheen / lähipiirin ulkopuolinen hoitaja lapselle.

Perhepäivähoidon varahoitoa tarvitsevien lasten vanhemmat toivoivat, että lasten varahoitoa suunniteltaessa huomioitaisiin, että lapsen varahoito järjestyisi aina samassa hoitopaikassa. Vanhemmat toivat myös esille, että varahoidon järjestelyissä ei tulisi paljon muutoksia lapselle. Lasta koskevia päätöksiä tehtäessä ensimmäisenä on aina otettava huomioon lapsen etu. Perhepäivähoidossa lapsen mielipidettä täytyy kuunnella ja hoitajan huomioida vanhempi lapsen tulkkina ja edunvalvojana, jotta myös pienen lapsen tarpeet ja toiveet tulevat kuulluksi. (Kyrönlampi – Kylmänen 2010, 28.) Erityisesti pienen lapsen kohdalla vanhempien, hoitajan ja perhepäivähoidon ohjaajan välinen yhteistyö on merkityksellinen lapsen kuulluksi tulemisen turvaamiseksi. Varahoito on osa lapsen päivähoitoa ja sen järjestäminen on yhtä tärkeää kuin varsinaisen hoitopaikan kohdalla.

Kasvatuskumppanuus on vanhempien ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden välistä vastavuoroista vuorovaikutusta. Kasvatuskumppanuudessa lapsen vanhemmat ja päivähoidon henkilöstö yhdessä jakavat kasvatustehtävää ja sitoutuvat toimimaan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. (Kaskela & Kekkonen 2006, 5 – 17.) Lapsen edun toteutuminen perhepäivähoidossa edellyttää hyvää ja joustavaa kasvatuskumppanuuden toteutumista. Haasteita tuo perhepäivähoidossa hoitajan ja vanhempien välisen vuorovaikutussuhteen onnistuminen. Työsken-

nellessään yksin perhepäivähoitaja on päivähoidossa ainut aikuinen, joka on päivittäin vuorovaikutuksessa vanhempien ja lasten kanssa. Esimerkiksi, kun perhepäivähoitajan ja lapsen välinen suhde on toimiva, mutta vanhemman ja hoitajan välillä yhteistyö ei toimi, tämä vaikuttaa myös lapsen hoitopäivään. Lapsi aistii sekä huomioi aikuisten väliset suhteet ja lapsen kannalta tilanne on ristiriitainen. Tämän kaltaisen tilanteen selvittäminen vaatii avointa ja rehellistä keskustelua sekä usein kolmannen osapuolen. Perhepäivähoidon ohjaajan rooli on tässä tilanteessa tuoda lapsen etu ensisijaiseksi.

Varahoitoa käyttäneiden lasten vanhemmat olivat olleet pääosin tyytyväisiä lasten varahoitopaikkaan. Esille tuotiin muun muassa, että aiemmin lapset joutuivat lähes joka kerta eri varahoitopaikkaan. Tällä hetkellä varahoito järjestyy pääosin ryhmäperhepäivähoitokoti Varpusissa ja näin lapset pääsevät aina samaan tuttuun varahoitopaikkaan. Tyytyväisyyttä tuotiin esille myös siitä, että sopeutumisvaikeuksien vuoksi lapsen varahoito järjestettiin aikaisemman käytännön mukaan toisella perhepäivähoitajalla. Varahoitoa suunniteltaessa on perheiden tarpeita ja toiveita otettu huomioon, tämä tulee selkeästi esille vastauksista. Voidaan todeta, että erillinen varahoitojärjestelmä toimii niin organisaation kuin perheiden kannalta. Jatkuva valmius lasten varahoitoon turvaa lapsille pysyvän varahoitopaikan.

Perhepäivähoidossa olevien lasten määrästä ja henkilöstöstä on säädetty tarkemmin asetuksessa lasten päivähoidosta 16.3.1973/239. Asetuksen mukaan perhepäiväkodissa hoitaja voi samanaikaisesti hoitaa enintään neljää lasta, omat alle kouluikäiset lapset mukaan lukien. Näiden lisäksi hoidossa voi olla yksi osapäiväisesti päivähoidossa oleva lapsi. (Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239.) Varahoitoa suunniteltaessa ja järjestettäessä on huomioitava, että varahoitoa tarvitsevien lasten määrä on tasapainossa varahoitopaikan lasten suhdeluvun kanssa. Julkisten ja hyvinvointialojen liitolla on myös näkemys ja ohje, että varahoito tulisi rakentaa omaksi erilliseksi järjestelmäksi (Parviainen ym. 2011). Kannuksessa on selkeästi

otettu huomioon hoitajien työaikalain tuomat muutokset perhepäivähoidossa ja rakennettu varahoitojärjestelmää vastaamaan tarpeisiin. Varahoidossa lasten suhdeluvun ollessa lainmukainen turvataan lapsen edun toteutuminen varahoitopaikassa.

Päivähoidossa tulee huomioida toiminnan suunnittelu sekä toteutus, henkilöstön riittävyys ja aikuisten sekä lasten välisten ihmissuhteiden jatkuvuus. Varhaiskasvatuksen keskeisiksi periaatteiksi on nostettu lapsen oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin sekä turvattuun kasvuun, kehittymiseen, oppimiseen ja ympäristöön. Lapsella on myös oikeus tulla kuulluksi ja ymmärretyksi. Lapsi tulee kohdata yksilönä, hänen tarpeensa, persoonallisuutensa ja perhekulttuurinsa huomioiden. (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.) Varahoidon järjestyessä samassa, lapselle tutussa hoitopaikassa ja varahoitajien ollessa lapselle tuttuja toiminnan suunnittelu ja toteutuminen on ollut kaikkien osapuolten kannalta toimivaa. Kyselyssämme vanhemmat toivat esille tyytyväisyyttään varahoidosta muun muassa, koska siellä huomioidaan lapsen tarpeet. Varahoidon suunnittelu ja järjestäminen on toteutunut tällöin lapsen edun mukaisesti.

Varahoitojärjestelmää suunniteltaessa tulisi ottaa huomioon, että tarvittava tieto lapsen asioista kulkee varahoitoon (Alila 2006). Kyselyssämme vanhempien kokemuksia tiedonkulusta varahoidon ja perhepäivähoidon välillä kävi ilmi, että noin kolmasosa varahoitoa tarvitsevien lasten vanhemmista kokivat tiedonkulun toimineen huonosti. Kannuksessa nykyinen varahoitojärjestelmä on suhteellisen uusi ja tiedonkulku ei ole vielä tarpeeksi suunniteltua. Eri osapuolilla on erilaisia näkemyksiä siitä, kenen vastuulla tiedonkulku on. Tulevaisuutta ajatellen tiedonkulku hoitopaikkojen välillä on tärkeä kehittämiskohde.

Perhepäivähoitajat toivoivat vanhempien mielipidettä työaikalain muutosten vaikutuksista lasten hoitopaikan valintaan. Vanhempien vastausten perusteella kävi ilmi, että vaikutukset olivat hyvin vähäisiä. Valtaosa eli 26 vanhemmasta 18 oli sitä mieltä, etteivät muutokset ole vaikuttaneet perhepäivähoidon kiinnostavuuteen hoitomuotona. Tähän vaikuttavat vanhempien tyytyväisyys varahoitoon sekä sen järjestämiseen. Vastaukset olisivat olleet todennäköisesti erilaiset, mikäli vanhemmat kokisivat varahoitojärjestelmän huonoksi.

9 POHDINTA

Opinnäytetyömme aiheena oli tutkia, miten Kannuksen kaupungin perhepäivähoitajat kokivat perhepäivähoitajia koskevan työaikalain tuomat muutokset sekä perhepäivähoidon varahoitojärjestelmän ja miten Kannuksen kaupungin perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmat kokivat perhepäivähoidon varahoitojärjestelmän. Pohdintaosassa tarkoituksemme on tarkastella ja arvioida tutkimustamme eri näkökulmista. Nostamme esille työn tekemisen aikana nousseita omia ajatuksiamme. Aluksi pohdimme tutkimustuloksia, jonka jälkeen arvioimme tutkimusprosessia sekä lopuksi arvioimme tutkimuksemme luotettavuutta.

9.1 Tutkimustulosten ja johtopäätösten arviointia

Pohtiessamme laajasti tutkimustulosten pohjalta perhepäivähoitoa näemme yhtenä merkityksellisenä tekijänä perhepäivähoidon suunnittelun. Hyvällä suunnitellulla ja työn organisoinnilla voidaan turvata perhepäivähoidon jatkuminen päivähoitomuotona. Hyvään suunnitteluun sisältyy varahoidon järjestäminen mahdollisimman onnistuneesti, hoitajien ammattitaidon ylläpitäminen ja lisääminen. Tärkeää on sisäisesti varhaiskasvatuksen henkilöstön keskuudessa yhteistyön lujittaminen niin, että perhepäivähoitajat kokevat kuuluvansa tasavertaisena päivähoiton ammattilaisiin. Perhepäivähoito on hoitomuotona useiden osapuolien kannalta hyvä vaihtoehto. Lapselle se on kodinomainen hoitopaikka ja etenkin pienen lapsen näkökulmasta pieni ryhmäkokoo on eduksi. Taloudellisesti tarkasteltuna perhepäivähoito on edullisempaa kunnalle kuin esimerkiksi päiväkotihoito. Myös työllistävänä tekijänä sen vaikutukset ovat moninaiset.

Perhepäivähoito on lapselle pienessä ryhmässä toteutettua päivähoitoa. Lapsiryhmäkoon ollessa pieni, hoitajan on helpompi huomioida lapsen edun toteutuminen hoitopäivän aikana. Psykologian professori Liisa Keltikangas – Järvinen painottaa etenkin pienten, alle 3 – vuotiaiden lasten kohdalla ryhmäkokojen merkitystä lapsen kasvulle ja kehitykselle. Keltikangas – Järvinen toteaa, että päiväkotiei sovellu alle 2 – vuotiaille lapsille. Päivähoitomuodoksi olisi valittava lapsen kehitystä tukeva vaihtoehto, jossa olisi mahdollisimman pieni lapsiryhmä. Päiväkotiryhmän ja kodin välillä tulisi olla lapselle oppimisvaihe, jolloin lapsi olisi pienessä ryhmässä. Professorin mukaan tällainen vaihtoehto olisi perhepäivähoito. Perhepäivähoidossa lasta hoitaa sama aikuinen ja hoitopaikassa on tutut lapset. (Kylänpää 2012; Professori: Alle 2 – vuotias ei kypsä päiväkotiin. 2012.)

Koemme hyväksi Kannuksen päivähoidon panostuksen varahoidon järjestämiseen. Perhepäivähoitajien työaikalain piiriin meneminen on varmasti lisännyt perhepäivähoidonohjaajan työtä ja jopa muuttanut työnkuvaa. Hyvällä organisoinnilla on minimoitu perhepäivähoidon muutosten negatiiviset vaikutukset hoitajien ja perheiden kannalta. Varahoidon järjestäminen on oleellisin tekijä muuttuneessa työtilanteessa. Tutkimustuloksissa perhepäivähoitajat nostivat esille uhkakuvina varahoidon näkökulmasta hyvitysjärjestelmän mahdollisen loppumisen. Tällä vaihtoehdolla on ehkä psykologinen vaikutus varahoitojärjestelmässä. Sen olemassaolo antaa yhden vaihtoehdon lisää ja motivaation perheille järjestää itse lapsensa varahoito. Useampi vaihtoehto varahoidon järjestämiseen luo tyytyväisyyttä ja tuo joustavuutta perhepäivähoitoon.

Perhepäivähoitajat kokivat työn arvostuksen lisääntyneen työaikalain piiriin menemisen myötä. Ajatus perustuu tasavertaisuuteen työaikojen suhteen toisten kanssa ja siihen, että perhepäivähoitajat ammattiryhmänä nidotaan samaan ryhmään muun varhaiskasvatushenkilöstön kanssa. Onkin kohtuutonta, että vuosikausia perhepäivähoitajat ovat tehneet ajallisesti jopa ympäröivänsä työpäiviä

viikosta toiseen. Ei voi olettaa, että kukaan jaksaa määrättömästi yksin ilman työyhteisön tukea pitää yllä jatkuvaa ammatillista kasvattajan roolia. Nyt tietoisuus siitä, että pitkistä työpäivistä seuraa arkivapaita, auttaa varmasti eri tavalla jaksamaan sekä motivoi hoitotyössä.

Perhepäivähoitajien työaikalain piiriin pääseminen oli vähintäänkin ansaittua ja todella tarpeen hoitomuodon säilyttämisen kannalta. Uusien hoitajien rekrytointi on helpompaa, kun työajat ovat kohtuullisia. Palkkaus on sitten toinen seikka, johon täytyisi kiinnittää huomioita. Palkkauksen muuttuvien tekijöiden minimointi toisi perhepäivähoitajat myös tämän osalta lähemmäksi toisia päivähoidon työntekijöitä. Työaikalaki turvaa hoitajien työajat ja kiinteä kuukausipalkkaus turvaisi taloudellisen tasavertaisuuden. Työaikalain tuomat muutokset ovat toteutuneet ainakin Kannuksen kaupungin perhepäivähoidossa. Työaikalain määrittämät toimet sekä käytännöt on huomioitu perhepäivähoitajien työn suunnittelussa. Perhepäivähoidonohjaajan työtehtävät koskien hoitajien työaikasuunnitteluja ovat muuttuneet työaikalain tuomien muutosten myötä. Meistä erään hoitajan vastaus kiteyttää hyvin kokonaisuudessa hoitajien vastauksista tulleita kokemuksia työaikalain tuomista vahvuuksista:

”Inhimillisempää, kun ei ”tarvitse tehdä” vaikka 11h työpäivää jatkuvasti, saa sitten tasoitusvapaan. Auttaa työssä jaksamisessa! Levännyt hoitaja on lapsenkin etu”.

Työaikalain voimaan astumisesta oli kyselyiden tekohetkellä kulunut puoli vuotta. Näin lyhyellä aikavälillä hoitajat kokivat työssä jaksamisensa lisääntyneen. Perhepäivähoitajat kokivat työaikalain tuomien muutosten parantavan ja lisäävän työssä jaksamistaan. Pohdimme, olisiko tulos samanlainen esimerkiksi kahden vuoden kuluttua? Selvästi työaikalain piiriin menemisen johdosta muutos on ollut työssä jaksamisen kannalta kokonaisvaltaista. Näin alussa sen merkitys työssä jaksamiseen on varmasti niin psyykkistä kuin fyysistäkin. Koemme, että juuri työssä jaksamisen tarkastelu pidemmällä aikavälillä olisi tarpeellinen tutkimuskohde.

Tyytymättömyys tiedonkulkuun varahoidon ja varsinaisen hoitopaikan välillä nousi esille vanhempien kyselyiden pohjalta. Näemme sen ymmärrettävänä, koska nykyinen varahoitojärjestelmä on uusi. Uuden toimintamallin hiominen vaatii käytännön kokemuksesta esille nousseen tarpeen ja tiedon. Tutkimuksemme pohjalta kehittämisen tarve on varahoitojärjestelmässä tiedonkulussa. Tiedonkulun kehittäminen on tärkeä tekijä lapsen ja päivähoidon toimimisen kannalta. Tiedonkulun kehittäminen sopisi mielestämme hyvin esimerkiksi sosionomin opintoihin liittyvänä kehittämistehtävänä.

Viime aikoina yleisessä keskustelussa on nostettu esille lasten pitkiä hoitopäiviä sekä päivähoidon laatua. Iltapäivälehdet ovat uutisoineet näyttävästi äärimmäisiä tilanteita päivähoidosta esimerkiksi lasten sitomisista syöttötuoleihin (Käräjäoikeus: Lasten teippaaminen ei ollut pahoinpitely 2011). Nämä tilanteet herättävät keskustelun siitä, mikä on päivähoidon laatu ja miten sitä valvotaan? Samaan aikaan kasvatusalan ammattilaisilla on huoli lasten pitkistä hoitoajoista ja ”ylivirikkeellisestä” elämästä. Tuntuu, että yhteiskunnassamme saadakse lasten äänen kuuluviin ja uutiskynnyksen ylitetyksi vaaditaan kärjistettyjä tilanteita tai puhetta. Ylilyöntejä tapahtuu lasten kustannuksella niin päivähoidossa kuin kotioiloissa. Olisi vähintäänkin tervehdyttävää jokaisen kasvattajan pysähtyä kysymään lapselta itseltään mielipidettä omasta elämästään. Vastaukset saattaisivat yllättää ja toiveet tekemisen suhteen olla aikuisen mittapuun mukaan vähäisiä. Kysyjän kannattaa varautua siihen, ettei tarvitse hankkia sirkushuveja, vaan pelkästään yhdessä vietetty aika riittää.

Tiina Torpan kirjoittamassa Talouselämä- lehden artikkelissa Helsingin yliopiston varhaiskasvatuksen dosentti ja lastentarhanopettaja Marjatta Kallialan mielestä lasten hoitopäiviä voi verrata aikuisen työpäivään. Lapset ovat pitkän päivän hoitopaikassa lapsiryhmässä ja toisten aikuisten seurassa sekä väsyneitä hoitopäivän

jälkeen. Kalliala kysyy hyväksymmekö me aikuiset, että lapset toimivat jaksamisensa äärirajoilla? Kallialan mukaan:

”Vuorotyössä olevan yksinhuoltajan lapsen hoitoaika voi olla jopa 400 tuntia kuukaudessa. Pitkien vuorohoitojaksojen lapset ovat kuin osittain huostaan otettuja”.

Kalliala rohkaisee vanhempia yhdistämään joustavasti työtä ja perhe-elämää ja peräänkuuluttaa myös työnantajalta joustavaa asennetta. Kallialan mukaan kunnat rajoittavat perhepäivähoitajien ylitoita lasten kustannuksella, ja hoitajan tasotusvapaiden aikana lapsi on vieraassa hoitopaikassa. (Lapsesi työpäivä on pidempi kuin sinun 2012.) Artikkelin oli kärjistetyksi kirjoitettu ja sen tarkoitus lienee olla vanhempia ja yhteiskuntamme päättäjiä herättelevä. Lapsen ääni aikuislähtöisessä yhteiskunnassamme on hyvä tuoda suoraan ja ajatuksia herättävästi esiin. Lapsen edun toteutuminen arjessa ja hoitopäivien pituuksien inhimillisuus vaatii yhteisvastuuta työnantajilta, päivähoidolta ja sosiaalipoliittisilta päätöksiltä. Lopullinen ja suurin vastuu lapsesta on vanhemmilla.

Ihmetyttää, olemmeko niin vanhempina kuin kasvatusalan ammattilaisina, tehneet lapsen kasvatuksesta tähtitiedettä? Vanhempien omat odotukset itseltään ja lapsiltaan ovat yhteiskuntamme muutosten myötä kasvaneet viimeisten vuosikymmenien aikana runsaasti. Varhaiskasvatuksen suunnitelmat, linjaukset ja perusteet eivät saisi olla itseisarvo, vaan niiden täytyy tukea sekä ohjata kasvattajaa työssään. Palvelevatko ne sellaisenaan tarkoitustaan ja vastaavatko ne sisällöltään käytäntöä? Linjaukset ja suunnitelmat ovat tarpeen takamaan päivähoidon laatua, mutta katoaako niiden soveltaminen arjen työssä. Kuvainnollisesti voitaisiin kysyä teemmekö tulvan yrittämällä lapsen ensimmäisien ikävuosien aikana saada puron virtaamaan ison joen lailla?

Varhaiskasvatuksen perusteiden mukaan muun muassa päivähoidossa tulee huomioida toiminnan suunnittelu sekä toteutus, henkilöstön riittävyys ja aikuisten

sekä lasten välisten ihmissuhteiden jatkuvuus. Varhaiskasvatuksen keskeisiksi periaatteiksi on nostettu lapsen oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin sekä turvattuun kasvuun, kehittymiseen, oppimiseen ja ympäristöön. Lapsella on myös oikeus tulla kuulluksi ja ymmärretyksi. Päivähoidon resurssien mitoittaminen takaamaan jokaiselle lapselle edellä mainitun ja lisäksi yksilöllisen huomioimisen vaatii kriittisen tarkastelun. Yksinään suunnitelmat eivät takaa päivähoidon hyvää laatua, vaan tarvitaan käytännön tason arviointia ja perustehtävien todentamista. Tavoitteet perhepäivähoidossa on hyvä asettaa niin, että ne on mahdollista toteuttaa ja käytännön tasolle avata. Perhepäivähoitajien kanssa ohjauksen lomassa käytyjen keskustelujen kautta tulisi miettiä, miten he omassa työssään tehtyjä suunnitelmia ja perusteita toteuttavat sekä huomioivat.

Yhteiskuntamme muutokset kuntatasolla ja epävarmuudet kuntauudistuksissa vaikuttavat välillisesti ja suoranaisesti myös päivähoitoon. Perhepäivähoidon asema voi olla monessa kunnassa heikko ja hoitomuotona katoamassa. Hoitajien työ-aikalain piiriin siirtyminen saattaa parhaimmillaan houkutella uusia hoitajia kuntaan tai pahimmillaan työn sisäisen kehittämisen puuttumisen vuoksi kadottaa koko hoitomuodon. Epävarmuus oman kunnan tilanteesta saattaa jäädättää kehittämistyön ja olosuhteiden pakosta uudistaminen jää taka-alalle. Ristiriitaista on se, ettei perhepäivähoitoon panosteta kunnallisesti ja valtakunnallisesti enemmän yksistään taloudellisten seikkojen valossa. Perusteltua on myös lapsen kannalta pieni ja kodinomainen lapsiryhmäkoko. Perhepäivähoitajien palkkatason nostaminen ja turvaaminen kiinteällä kuukausipalkalla olisi päiväkotien perustamisen rinnalla edullisempaa. Perhepäivähoitajien koulutuksella ja ammattitaidon ylläpitämisellä sekä ohjaukseen suunnatuilla lisäresursseilla turvattaisiin perhepäivähoidon laatua.

9.2 Tutkimusaiheen ja – menetelmien arviointia

Keväällä 2011 keskustelimme mahdollisuudesta tehdä opinnäytetyö yhdessä ja mietimme silloin eri vaihtoehtoja työn aihepiiriksi. Mikään aihe ei kuitenkaan noussut ylitse muiden ja päätimme siirtää päätöksen teon syksylle. Perhepäivähoidattajien siirtyminen työaikalain piiriin oli loppukesällä otsikoissa ja herätti kiinnostuksemme. Aluksi pohdimme, onko aihe liian tuore, koska uudistus tuli voimaan elokuussa 2011. Motivoivina tekijöinä oli aiheen ajankohtaisuus sekä aikaisemman tutkimustiedon vähäisyys perhepäivähoidosta sekä työaikalasta. Kaikkiaan aikaisempaa tutkimustietoa perhepäivähoidosta emme paljon löytäneet ja mietimme, kertooko se jotain työnarvostuksesta? Perhepäivähoito on mielestämme arvokas päivähoito-muoto, etenkin pienen lapsen kohdalla. Muun muassa näiden seikkojen vuoksi päädyimme aiheemme valintaan ja yhteistyötahon myötävaikutuksella aloitimme tutkimuksemme suunnittelun.

Tutkimussuunnitelmaan päätimme tehdä koko opinnäytetyötä ajatellen teoriaosan mahdollisimman kattavaksi. Mielestämme onnistuimme siinä tavoitteessa ja iso ajallinen panostus heti alkumetreillä kannatti. Tutkimussuunnitelmaa tehdesämme meillä oli lisäksi aiheena myös työssä jaksamisen näkökulma perhepäivähoitajille suunnatussa kyselyssä. Tutkimussuunnitelmaseminaarissa päädyimme ohjaavan opettajan ja työmme opponoijan kanssa käytyjen keskustelujen myötä rajaamaan työssä jaksamisen kokonaan pois. Näin päädyimme kahteen tutkimuskysymykseen. Perhepäivähoitajien vastauksissa kuitenkin nousivat eniten esille työaikalain piiriin menemisen vahvuuksina juuri työssä jaksamisen lisääntyminen sekä paraneminen. Näin aihepiiri palautui takaisin tuloksien myötä työhömmme.

Tutkimussuunnitelman esittämisen ja tutkimusluvan anomisen jälkeen aloimme suunnitella kyselylomakkeita. Koimme niiden tekemisen mielenkiintoiseksi ja pohdimme niiden tekemisen aikana jatkuvasti, saadaanko kyselyiden avulla vas-

tauksia tutkimuskysymyksiimme. Myös vastaajien kannalta mietimme kysymystenasettelua. Samalla meitä askarrutti, millä menetelmillä saatuja tutkimusvastauksia analysoidaan ja koska tutkimuksemme oli moninainen aihepiiriltään, emme voineet päätyä vain yksittäiseen menetelmään. Molemmilla oli toiveena käyttää tulosten analysoinnissa SPSS – ohjelmaa. Päädyimme vanhemmille suunnatussa kyselyssä käyttämään sitä ja suunnittelimme sen mukaan kysymysten asettelun. Mietimme pitkään, miten analysoimme perhepäivähoitajien kyselyiden vastaukset. SWOT – analyysin valinta osui kohdallemme etsiessämme menetelmää ja sen myötä suunnittelimme hoitajien kysymykset.

Vanhemmille suunnattuun kyselylomakkeeseen olemme erittäin tyytyväisiä, vaikkakin vastausprosentti jäi tavoitteestamme. Toivoimme, että yli puolet kyselyn saanneista vastaisi siihen. Emme kuitenkaan jääneet kuin muutaman vastauksen päähän tavoitteestamme. Perhepäivähoitajien kohdalla kyselylomakkeen suunnittelu jäi ajallisesti vähemmälle. Koemme, että olisi ollut tarpeen miettiä kysymysten asettelua hieman enemmän. Kyselyn ensimmäinen sivu, jossa aiheena olivat työaikalain tuomat muutokset, oli onnistunut ja siihen oli vastattu hyvin joka kohtaan.

Paremmiin olisimme voineet suunnitella perhepäivähoitajille tehdyn kyselyn loppuosan ja siihen sisältyvien kysymysten asettelun. Näin olisimme voineet ehkä välttyä kyselyn kahden viimeisen sivun tyhjiltä vastauskohdilta. Pohdimme myös, jättivätkö hoitajat tyhjiä vastauskohtia sen vuoksi, etteivät nähneet oman työnsä tai lapsen näkökulmasta heikkouksia, uhkia tai kehittämistä. Kysymyksiä olisi ehkä pitänyt aukaista enemmän ja selvemmin osoittaa, mitä haluamme kysyä. Erittäin tyytyväisiä olemme perhepäivähoitajilta saatujen kyselyiden vastusmäärään, vastausprosentti oli yli 80 %. Pohdimme, oliko vierailullamme hoitajien illassa merkitystä hoitajien motivaatioon vastata kyselyymme.

Opinnäytetyömme aikataulutukseen olemme tyytyväisiä. Olemme edenneet suunnitelman mukaisesti ja pysyneet aikataulussa. Alkuperäisestä suunnitelmasta aikaistimme työn esittämistä loppuseminaarissa kuukaudella, mikä aiheutti hie-
man intensiivisempää työskentelyä. Ohjaavan opettajan joustava suhtautuminen mahdollisti aikataulun muutokset. Koemme positiivisena, että olemme todella tiiviisti ja pitkään yhtäjaksoisesti tehneet loppuosaa työstämme, näin työ on edennyt tehokkaasti. Olemme saaneet soviteltua hyvin aikataulumme ja työskennelleet paljon yhdessä. Ainoastaan teoriaosaa olemme tehneet itsenäisesti. Tämän on mahdollistanut se, että olemme saaneet täyden tuen työn tekemiseen lähipiiriltämme.

9.3 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimusetiikka tarkoittaa hyvien tieteellisten käytäntöjen noudattamista. Eettiset periaatteet ohjaavat tutkimuksen tekoa ja ennaltaehkäisevät niin sanottua huonoa tieteellistä käyttäytymistä. Käsitteenä tutkimusetiikka on hyvin moniulotteinen. Pietarinen julkaisussaan Tutkijan ammattietiikka (1999), esittää tutkijoille kahdeksan yleistä eettistä vaatimusta. Ne ovat älyllisen kiinnostuksen vaatimus, rehellisyyden- ja tunnollisuuden vaatimus, vaaran eliminoiminen, ihmisarvon kunnioittaminen sekä sosiaalisen vastuun vaatimus. Eettisiä vaatimuksia ovat vielä lisäksi ammatinharjoituksen edistäminen ja kollegiaalinen arvostus. (Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto 2011.) Eettisten periaatteiden tiedostaminen ja niiden noudattaminen tutkimuksen eri vaiheissa edellyttää tutkijoilta jatkuvaa arviointia omaa työtään kohtaan. Kriittinen katsontakanta ja tutkimuksen antaminen välillä ulkopuoliselle arvioitsijalle edesauttavat eettisten periaatteiden toteutumista.

Opinnäytetyötä tehdessämme koemme hyväksi sen, että meitä oli kaksi tekijää. Lukuisien keskustelujen ja tarkastelujen kautta pohdimme erityisesti tutkimustu-

loksia esittäessämme niiden eettistä oikeellisuutta. Näemme itsemme enemmän sosionomeina kuin tutkijoina ja koemme myös tärkeäksi huomioida sosiaalialan työn eettisiä periaatteita tutkijoiden eettisten vaatimusten lisäksi. Sosiaalialan työn eettisiä periaatteita ovat ihmisarvo ja oikeudenmukaisuus, itsenäisyys ja elämänhallinta, syrjintä ja väkivallan vastustaminen, syrjäytymisen ehkäiseminen, asiakkaan yksityisyyden suojaaminen, asiakkaan osallisuus sekä itsemääräämisoikeus. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 186.)

Aloittaessamme tutkimuksen tekemistä halusimme turvata kyselyihin vastaavien anonyyminä pysymisen. Mietimme etenkin perhepäivähoitajien kohdalla tätä seikkaa ja päädyimme siihen, että hoitajat jättävät itse vastaukset nimettöminä perhepäivähoidonohjaajan toimistoon, josta sitten noudamme ne. Halusimme ottaa tutkimuksen kohderyhmäksi perhepäivähoitajien lisäksi myös lasten vanhemmat, koska näin saamme laajemman kuvan tutkimusaiheestamme. Tällä edistämme asiakkaan osallisuutta ja lapsen edun huomioimisella tuomme vielä sosiaalista vastuuta ottamalla kaikkien osapuolien näkökulmat huomioon.

Tutkimuksemme ollessa myös laadullinen sen tehtävänä oli olla emansipatorinen. Tavoitteenamme oli näin lisätä perhepäivähoitajien ymmärrystä työaikalain tuomista muutoksista sekä hoitajien ja vanhempien ymmärrystä perhepäivähoidon varahoitojärjestelmästä. Tarkoituksemme oli myös lisätä myönteistä ajattelua työaikalain tuomia muutoksia ja perhepäivähoidon varahoittoa kohtaan. Perhepäivähoitajien kohdalla koemme tavoitteemme emansipatorisuudesta toteutuneen. Hoitajat toivat esille tyytyväisyyttään tutkimuksemme tuloksista erityisesti siitä, että työaikalain muutoksista huolimatta vanhemmat hakevat lapsilleen hoitopaikkaa perhepäivähoidosta. Käydessämme esittämässä tutkimuksemme tuloksia perhepäivähoitajille, he antoivat myönteistä palautetta tehdystä tutkimuksesta. Lisäksi perhepäivähoidonohjaajalta saatu suullinen palaute oli myönteistä. Vanhempien kohdalla tutkimuksen emansipatorisuuden todentuminen on vaikeaa, koska em-

me ole saaneet vanhemmilta palautetta tutkimuksestamme. Tarkoituksemme on vanhemmille lähetetyllä tutkimustulosten tiedotteella lisätä vanhempien ymmärrystä.

Toivomme, että tutkimuksemme edistäisi perhepäivähoitajien ammattiryhmän arvostusta ja nostaisi esille mielestämme arvokkaan ja kodinomaisen hoitomuodon tärkeyden. Tätä pidämme työmme eettisenä tavoitteena ja haluamme omalta kohdaltamme edistää työn arvostuksen lisääntymistä. Opinnäytetyötä tehdesämme olemme pyrkineet tuomaan rehellisesti ja totuudenmukaisesti saadut tutkimustulokset esille sekä johtopäätökset. Pohdinnoissamme tavoitteena on ollut tarkastella kriittisesti ja rehellisesti omaa toimintaamme tutkimuksen tekijöinä.

LÄHTEET

Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239.

Eskola, J. & Suoranta, S. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 5., painos. Jyväskylä: Vastapaino.

Forslund, S. 2011. Henkilökohtainen tiedonanto, puhelinkeskustelu. 20.10.2011.

Forslund, S. 2011. Henkilökohtainen tiedonanto, Sähköposti sana.forslund@kannus.fi. 26.10.2011. Tulostettu 27.10.2011.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2006. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. 4., painos. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Kannuksen kaupungin perhepäivähoidon varhaiskasvatussuunnitelma 2005. Kannuksen kaupungin varhaiskasvatuspalvelut. Kannus.

Kannuksen kaupungin sivistyspalveluiden lautakunta. Pöytäkirja 16.06.2011 Pykälä 41. Kannus. 2011. Www – dokumentti. Saatavissa: http://kokwww.kokkola.fi/dyn_kannus/cgi/DFRAME.PHP?app=3. Luettu 20.10.2011.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Koivunen, P – L. 2009. Hyvä päivähoito, työkaluja sujuvaan arkeen. Juva: PS-kustannus.

Kunnallinen työmarkkinalaitos. 2010. KVTES 2010-2011 Kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus. Helsinki: Otavan Kirjapaino Oy.

Kylänpää, R. 2012. Professori Liisa Keltikangas – Järvinen: Alle 2 – vuotiaan lapsen paikka ei ole päiväkodissa. Suomen Kuvalehti. WWW – sivusto. Saatavilla: <http://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/professori-liisa-keltikangas-jarvinen-alle-2-vuotiaan-paikka-ei-ole-paivakodissa>. Luettu 5.4.2012.

Kyrönlampi – Kylmänen, T. 2010. Lapsen hyvä arki. Helsinki: Kirjapaja.

Käräjäoikeus: Lasten teippaaminen ei ollut pahoinpitely. 2011. Helsingin Sanomat 29.9.2011. WWW-sivusto. Saatavilla:

http://omakaupunki.hs.fi/paakaupunkiseutu/uutiset/karajaoikeus_lasten_teippaaminen_ei_ollut_pahoinpitely/. Luettu 21.3.2012.

Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36.

Lapsesi työpäivä on pidempi kuin sinun. 2012. Talouselämä 21.2.2012. Saatavilla: <http://www.talouselama.fi/tyoelama/lapsesi+tyopaiva+on+pidempi+kuin+sinun/a2087749>. Luettu 21.3.2012.

Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. Porvoo: WSOY.

Omassa kodissaan työskentelevät perhepäivähoitajat työaikalain alaisuuteen. KVTES:n liitteen 12 sovitut työaikamääräysten muutokset. Yleiskirje 2011. KT Kuntatyönantajat. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kuntatyonantajat.fi/fi/ajankohtaista/yleiskirjeet/2011/Sivut/11-11-omassa-kodissaan-tyoskentelevat-pphoitajat.aspx>. Luettu 24.10.2011.

SWOT – analyysi. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/laadunhallinnan_tuki/wbl-toi/menetelmia_ja_tyovalineita/swot-analyysi. Luettu 24.11.2011.

Parrila, S. (toim.) 2006. Perhepäivähoidon kehittämishaasteita. Alila, K. Perhepäivähoidon ryhmäkoko ja varahoito – mitä ongelmia, mitä ratkaisuja. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:17. Pdf-tiedosto. Saatavilla: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3771.pdf. Luettu 14.1.2012.

Parrila, S. 2002. Perhepäivähoito osana suomalaista perhepäivähoitojärjestelmää Näkö-kulmia perhepäivähoidon laatuun ja sen kehittämiseen. Oulun yliopiston kirjasto. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://herkules.oulu.fi/isbn9514268741/html/index.html>. Luettu 21.10.2011.

Parrila, S. 2002. Perhepäivähoito osana suomalaista päivähoitojärjestelmää. Teoksessa H. Alho-Kivi & S. Keskinen (toim.) Kodissa vaan ei kotona. Perhepäivähoito varhaiskasvatuksen oppimisympäristönä. Helsinki: Tammi, 13-36.

Parviainen, K., Ahonen, P., Pirttijärvi, M. & Rautiainen, R. 2011. Perhepäivähoitajien työaika. Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry. Ammattialajulkaisu 6/2011. Pdf-tiedosto. Saatavissa:

http://www.jhl.fi/files/images/ammattialakuvat/perhepvhoit_tyoaika.pdf. Luettu 24.10.2011.

Perhepäivähoitajat ja työaikalaki. Kuntainfo 4/2011. Sosiaali- ja terveysministeriö. Www – dokumentti. Saatavissa:

<http://www.stm.fi/tiedotteet/kuntainfot/kuntainfo/view/1563345>. Luettu 24.10.2011.

Professori: Alle 2 – vuotias ei kypsä päiväkotiin. 2012. Yle Aamu – TV. Esitetty 20.3.2012.

Rusanen, E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Saarela-Kinnunen, M. & Eskola, J. 2010. Tapaus ja tutkimus = tapaustutkimus?. Teoksessa J. Aaltola, J. & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 3., Uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Säkkinen, S. & Kuoppala, T. 2010. Lasten päivähoito 2009. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, tilastoraportti 32/2010. Pdf-tiedosto. Saatavissa:

<http://www.stakes.fi/FI/tilastot/aiheittain/Lapsuusjaperhe/lastenpaivahoito.htm>. Luettu 7.10.2011.

Tuomi, J. 2007. Tutki ja lue. Johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Työaikalaki 9.8.1996/605.

Työterveyshuoltolaki 21.12.2001/1383.

Työturvallisuuslaki 23.8.2002/738.

Valtionneuvoston periaatepätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. 2002. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:9. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki

Varhaiskasvatuspalvelut. Perhepäivähoito. Kannus. 2011. Www – sivut. Saatavissa: http://www.kannus.fi/alltypes.asp?d_type=5&menu_id=560&menupath=837,560#560. Luettu 20.10.2011.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Oppaita 56. 2., tarkistettu painos. Helsinki: Stakes. Pdf- tiedosto. Saatavissa: http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/lait/varhaiskasvatus/linjaavat/vasu-asiakirja. Luettu 21.3.2012.

Vilkkä, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Tammi.

Vähänen, L. 2006. Perhepäivähoitajien työssä jaksamisen kysymyksiä. Teoksessa S. Parrila (toim.) Perhepäivähoidon kehittämishaasteita. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:17. Pdf-tiedosto. Saatavissa: http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/_julkaisu/1066319. Luettu 9.10.2011.

Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto 2011. Tutkimusetiikkaa ja lakipykälää. WWW – sivusto. Saatavilla: http://www.fsd.uta.fi/laki_ja_etiikka/etiikka_lait.html. Luettu 24.11.2011.

Hei!

17.11.2011

Olemme viimeisen vuoden aikuissosionomi opiskelijoita Keski-Pohjanmaan AMK:n Ylivieskan yksiköstä. Tarkoituksemme olisi tehdä opinnäytetyö Kannuksen perhepäivähoidolle, perhepäivähoitajien uuden työaikalain tuomien muutosten näkökulmasta perhepäivähoidon varahoitojärjestelmään. Alustavasti asiasta on keskusteltu päivähoito-ohjaaja Sanna Forslundin kanssa.

Anomme tutkimuslupaa opinnäytetyöhömme. Tutkimuslupa-anomuksen liitteenä on opinnäytetyömme tutkimussuunnitelma, josta selviää tutkimuksemme tarkoitus ja tavoite.

Mikäli anomuksemme hyväksytään, niin tutkimuslupa-anomuslomakkeen voi palauttaa perhepäivähoitotoimistoon, josta käymme sen noutamassa.

Ystävällisin terveisin

Merja Haapaniemi

Satu Vesisenaho

Arvoisa perhepäivähoitaja!

Teemme opinnäytetyötä sosionomi (amk) – opintoihimme liittyen Kannuksen kaupungin perhepäivähoidolle. Tarkoituksemme on kyselytutkimuksen avulla selvittää hoitolasten vanhempien sekä teidän perhepäivähoitajien kokemuksia perhepäivähoidon varahoitojärjestelmästä sekä perhepäivähoitajien uudesta työaikalasta.

Perhepäivähoitajana teillä on arvokasta käytännön tietoa ja kokemusta työstänne sekä varahoito järjestelmästä. Antamillanne tiedoilla voimme kartoittaa Kannuksen perhepäivähoidon varahoitojärjestelmää sekä uuden työaikalain tuomia muutoksia.

Kyselyyn vastaaminen tapahtuu nimettömänä ja vie aikaanne noin 30 min. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti, eikä niitä luovuteta eteenpäin. Opinnäytetyömme valmistuu kevään 2012 aikana ja on julkinen, luettavissa verkkokirjasto Theseuksessa, osoitteessa: <http://www.theseus.fi>.

Omat sekä vanhempien palauttavat kyselylomakkeet voitte tuoda listan palautuksen/hoitajien illan yhteydessä 31.1.2012.

Ystävällisin terveisin ja ajastanne kiittäen!

Merja Karppinen ja Satu Vesisenaho

Lisätietoja: Satu puh.050-586 4245

KESKI-POHJANMAAN AMMATTIKORKEAKOULU,

YLIVIESKAN YKSIKKÖ SOSIAALIALAN KOULUTUSOHJELMA, SOSIONOMI AMK

Kysymysten vastauksia voi jatkaa lomakkeen kääntöpuolelle, merkitse aina kysymyksen numero vastaukseen.

1. Mitkä ovat mielestäsi perhepäivähoitajien uuden työaikalain tuomien muutosten vahvuudet?

2. Mitkä ovat mielestäsi perhepäivähoitajien uuden työaikalain tuomien muutosten heikkoudet?

3. Miten mielestäsi voisi vielä kehittää perhepäivähoitajien työaikaa ja siihen liittyviä tekijöitä?

4. Minkälaisia uhkakuvia/pelkoja uusi työaikalaki on tuonut perhepäivähoitajantyöhösi?

5. Mitkä ovat mielestäsi oman työsi näkökulmasta Kannuksen perhepäivähoidon varahoidon vahvuudet?

6. Mitkä ovat mielestäsi oman työsi näkökulmasta varahoidon heikkoudet?

7. Mitä kehitettävää mielestäsi varahoidossa olisi oman työsi näkökulmasta?

8. Mitkä tekijät voivat tulevaisuudessa vaikeuttaa varahoidon järjestämistä oman työsi näkökulmasta?

9. Mitkä ovat mielestäsi hoitolastesi näkökulmasta Kannuksen perhepäivähoidon varahoidon vahvuudet?

10. Mitkä ovat mielestäsi hoitolastesi näkökulmasta varahoidon heikkoudet?

11. Miten varahoitoa voisi kehittää hoitolastesi näkökulmasta?

12. Mitkä tekijät voivat tulevaisuudessa vaikeuttaa varahoidon järjestämistä hoitolastesi näkökulmasta?

Arvoisa Vanhempi!

Teemme opinnäytetyötä sosionomi (amk) – opintoihimme liittyen Kannuksen kaupungin perhepäivähoidolle. Tarkoituksemme on kyselytutkimuksen avulla selvittää teidän vanhempien kokemuksia perhepäivähoidon varahoitojärjestelmästä. Tutkimuksemme pohjautuu perhepäivähoitajien uuteen työaikalakiin. Kiinnostuneita olemme lapsenne/lastenne varahoidosta syksystä 2011 – tammikuu 2012 välisenä aikana.

Vanhempana teillä on arvokasta käytännön tietoa ja kokemusta lapsenne/lastenne varahoidossa olemisesta. Antamillanne tiedoilla voimme kartoittaa Kannuksen perhepäivähoidon varahoitojärjestelmää.

Kyselyyn vastaaminen tapahtuu nimettömänä ja vie aikaanne noin 10 – 20 min. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti, eikä niitä luovuteta eteenpäin. Opinnäytetyömme valmistuu kevään 2012 aikana ja on julkinen, luettavissa verkkokirjasto Theseuksessa, osoitteessa: <http://www.theseus.fi>.

Kyselyyn vastaaminen tapahtuu ympyröimällä vaihtoehtoista mielestänne paras vastaus. Toivomme, että myös täydennätte sanallisesti vastauksianne niille varatuille viivoille. Mahdollisuus on myös kyselylomakkeen taakse vapaasti kirjoittaa kaikista kokemuksistanne lapsenne/lastenne varahoidossa olemisesta.

Täytetyt kyselylomakkeet voitte palauttaa teille annetuilla vastauskuorilla perhepäivähoitajallenne 27.1.2012.

Ystävällisin terveisin ja ajastanne kiittäen!

Merja Karppinen ja Satu Vesisenaho

Lisätietoja: satu.vesisenaho@cou.fi

KESKI-POHJANMAAN AMMATTIKORKEAKOULU,
YLIVIESKAN YSIKKÖ SOSIAALIALAN KOULUTUSOHJELMA, SOSIONOMI
AMK

Ympyröi parhaiten kuvaava vaihtoehto.

Kysymykset kartoittavat lapsenne/lastenne varahoittoa elokuu 2011 – tammikuu 2012 välisenä aikana.

- 1) Minä vuonna perhepäivähoidossa olevat lapsesi/lapsenne ovat syntyneet?
- 2) Missä lapsesi/lapsenne ovat olleet varahoidossa elokuu 2011 – tammikuu 2012 välisenä aikana? (Mikäli lapsesi/lapsenne ovat olleet useammassa varahoitopaikassa, niin ympyröi jokainen varahoitopaikka.)
 1. Ryhmäperhepäiväkoti Varpusissa
 2. Toisella perhepäivähoitajalla
 3. Päiväkodissa
 4. Itse järjestetyssä varahoitopaikassa, missä? _____
 5. Muu varahoitopaikka, mikä? _____
 6. Ei ole ollut varahoidon tarvetta
- 3) Oletteko mielestänne vanhempana voineet vaikuttaa lapsenne/lastenne varahoitopaikkaan perhepäivähoitajan ennalta tiedettyjen poissaolojen kohdalla?
 1. Ei lainkaan
 2. Vähän
 3. Paljon
 4. Erittäin paljon
- 4) Oletteko olleet tyytyväisiä lapsenne/lastenne varahoitopaikkaan?
 1. Ei lainkaan
 2. Vähän
 3. Paljon
 4. Erittäin paljon

Miksi?

5) Miten mielestänne perhepäivähoitopaikan ja varahoitopaikan välinen lastasi/lapsianne koskeva tiedonkulku on toiminut?

1. Erittäin huonosti
2. Huonosti
3. Hyvin
4. Erittäin hyvin

6) Miten lapsenne/lastenne päivät ovat mielestänne menneet varahoitopaikassa?

1. Erittäin huonosti
2. Huonosti
3. Hyvin
4. Erittäin hyvin

7) Mitkä tekijät ovat mielestänne vaikuttaneet lapsenne/lastenne päivään varahoitopaikassa?

8) Vaikuttavatko muutokset perhepäivähoitajien työajoissa päätöksiinne lapsenne/lastenne päivähoitopaikan valinnassa?

1. Ei lainkaan
2. Vähän
3. Paljon
4. Erittäin paljon

9) Toiveita Kannuksen perhepäivähoidon varahoidolle?

Työaikalain tuomia muutoksia perhepäivähoitajien näkökulmasta

<p>Vahvuudet: <i>kaikkiaan 35 mainintaa</i></p> <ul style="list-style-type: none"> •Työpäivät eivät ole enää niin pitkiä, 7 mainintaa •Työssä jaksaminen parempaa/lisääntyy, 6 mainintaa •Tasointus-/arkivapaat, 5 mainintaa •Työpäivät suunniteltuja, voi suunnitella omia menoja, 5 mainintaa •Työnarvostus lisääntyy, 3 mainintaa •Uusien hoitajien/nuorten hoitajien kiinnostus alalle, 3 mainintaa •Tasavertaisuus suhteessa toisiin työntekijöihin. •Pitkien työpäivien jälkeen tiedossa pitempi loma. •Iltatyö loppunut. •Halutessaan ei tarvitse tehdä ylityötä. •Mahdollisuus saada korvaus ylityöstä vapaana tai rahana. •Lapset haetaan hoidosta sovittuun aikaan. <p>Mahdollisuudet: <i>kaikkiaan 14 mainintaa</i></p> <ul style="list-style-type: none"> •Tyhjiä vastauksia 6 kappaletta. •Hoitolapsien päivien pituuksien yhteensovittaminen, niin että hoitajan työpäivän pituus pysyy kohtuudessa, 3 mainintaa •Kiinteä kuukausi palkkaus, 2 mainintaa •Toisten kuntien toimivien mallien hyödyntäminen, 2 mainintaa •Työpäivien pituus vain 8h, 2 mainintaa •Ryhmäperhepäivähoitokotien perustaminen, 2 mainintaa •Palkkatason lisääminen •Kiinteän kuukausipalkan avulla uusia työntekijöitä. •Vanhemmille tiedotusta, että kaikkien etukun hoitajilla ei pitkiä työpäiviä. 	<p>Heikkoudet: <i>kaikkiaan 18 mainintaa</i></p> <ul style="list-style-type: none"> •Vuosiansioiden lasku, 3 mainintaa •Tyhjiä vastauksia 3 kappaletta. •Palkka pienempi kuin ennen, 2 mainintaa •Nykyisin ei ole enää niin turvallinen ja pysyvä hoitopaikka, koska varahoidon tarve lisääntynyt, vanhempien mielestä tämä voi tuntua hankalalta, 2 mainintaa •Vanhempien kiinnostus pph kohtaan vähenee, 2 mainintaa •Ei tule ylityökorvauksia. •Pieniä alle 2-vuotiaita lapsia liikaa hoitajaa kohden, vähenevien perhepäivähoitopaikkojen vuoksi. •Ei saa aina itse määrätä vapaapäivien ajankohtaa •Päivittäin joutuu esimiehelle ilmoittamaan suunnitellun työajan ylityksestä. •Vaikka lapsi haluttaisiin pph:on, se aina ole mahdollista, jos vanhempien työpäivänpituus on liian pitkä hoitajan työaikaan nähden. •Vanhemmat eivät noudata sovittuja hoitoaikoja. •Usein tapahtuvat muutokset. •Ohjaajan tekemät tasointusvapaiden arvioinnit eivät aina täsmää, joten hoitaja on voinut saada tasointusvapaan, mitä ei käytännössä olisi tullutkaan. •Palkkaus ei vastaa työmäärää. <p>Uhat: <i>kaikkiaan 18 mainintaa</i></p> <ul style="list-style-type: none"> •Arkivapaiden vuoksi ei haeta pph, vaan päiväkotiin, 6 mainintaa •Työn loppuminen, 3 mainintaa •Palkka pienenee, 3 mainintaa. •Tyhjiä vastauksia 3 kappaletta. •Että ei selviä taloudellisesti, 2 mainintaa •Ei minkäänlaisia uhkia, 2 mainintaa •Mikäli työtunnit eivät tule täyteen, niin voi joutua tekemään lauantaityötä vuorohoitokodissa. •Että pph kehitetään enää, eikä työhön haakeudu uusia hoitajia.
--	--

Varahoito perhepäivähoitajien näkökulmasta

Vahvuudet:

kaikkiaan 27 mainintaa

- Samana pysyvä varahoitopaikka, 10 mainintaa.
- Tutut hoitajat, 4 mainintaa.
- Turvallinen, 3 mainintaa.
- Helppous
- Pph:lla mahdollisuus kokeilla satunnaisesti työskentelyä Varpusissa.
- Koko ryhmä pääsee samaan varahoitopaikkaan eli Varpusiin.
- Vanhemmat eivät valita hoitajille.
- Varpusissa vain muutama työntekijä, lapset tutustuvat paremmin.
- Mahdollisuus viedä samalle pph:lle, jos ryhmässä tilaa.
- Hyvin järjestetty.
- Varahoito toimii ryhmiksen kanssa samoissa tiloissa, lapsimäärässä liikkumavaraa.
- Toisen Pph lapsiryhmiin ei tule liikaa lapsia varahoidon vuoksi, kun on muita vaihtoehtoja.
- Voi nauttia vapaapäivistä, kun tietää että hoitolapset viihtyvät varahoidossa.

Mahdollisuudet:

kaikkiaan 11 mainintaa

- Tyhjiä vastauksia 5 kappaletta.
- En osaa sanoa, 3 mainintaa.
- Olisi hyvä, että vanhemmat huolehtisivat lapsen tutustumisesta ja ilmoittamisesta varahoitoon, 2 mainintaa.
- Tiloja isommaksi.
- Enemmän puuhaa isommille lapsille.
- Perhepäivähoitajalle mahdollisuus kokeilla työskentelyä Varpusissa
- Pysyvä varahoitopaikka
- Varahoitopaikkana toinen pph, näin ei tarvitse olla varahoidossa isossa ryhmässä.
- Pph:n kaikki hoitolapset samaan varahoitoon

Heikkoudet:

kaikkiaan 10 mainintaa

- Iso ryhmäkokoo, koska kahden hoitajan lapsi-ryhmän lisäksi varahoitoryhmä, 5 mainintaa.
- Tyhjiä vastauksia 3 kappaletta.
- Ei niitä ole, mainintaa.
- En osaa sanoa.
- Täytyy palkata lisää hoitajia varahoitoon, jos kaikki pph:n lapset tarvitsevat varahoittoa.
- Tilat ovat pienet.
- Ison lapsiryhmän takia levottomuutta.

Uhat:

kaikkiaan 14 mainintaa

- Tyhjiä vastauksia 5 kappaletta.
- Hankala järjestää useille lapsille yhtäaikaista varahoittoa, 2 mainintaa.
- Pitenevät hoitopäivät, joista seuraa enemmän varahoidon tarvetta, 2 mainintaa.
- Ei aina järjesty, 2 mainintaa.
- En osaa sanoa.
- Lasten suuri määrä
- Jos itse järjestetystä varahoidosta saatu korvaus loppuu, niin varahoidon tarve lisääntyy ja kuormittaa pph:a.
- Jos itse järjestetystä varahoidosta saatu korvaus loppuu, niin varahoidon tarve lisääntyy, vaikutus pph hakeutumiseen.
- Mikäli varahoito ei onnistu hyvin, voi olla vaikutusta hoitopaikan valintaan.
- Perhepäivähoitajilla korkea keski-ikä, mikäli uusia hoitajia ei tule, hoitopaikat vähenevät pph:ssa.
- Varahoitopaikkojen vähyys.
- Perhepäivähoitajien pitkät lomat.

Varahoito lapsen näkökulmaan peilaten**Vahvuudet:***kaikkiaan 25 mainintaa*

- Samana pysyvä varahoitopaikka, 7 mainintaa.
- Tutut hoitajat, 6 mainintaa.
- Tutut kaverit, 2 mainintaa.
- Lapset viihtyvät varahoidossa.
- Hyvät hoitajat.
- Saman ikäistä leikkiseuraa.
- En osaa sanoa.
- On päässyt varahoitoon perheen haluamaan paikkaan.
- Vaihtelua lapselle.
- Opettelua olemaan isommassa ryhmässä.
- Saa uusia kavereita.
- Arempi lapsi voi rohkaistua leikkimään toisten lasten kanssa.
- Hyvät.

Mahdollisuudet:*kaikkiaan 12 mainintaa*

- Tyhjiä vastauksia 5 kappaletta.
- En osaa sanoa, 4 mainintaa.
- Pysyvä varahoitopaikka, 3 vastausta.
- Lapsen suusta: "yksi huone lisää, missä voisi välillä olla rauhassa".
- Tiloja isommaksi.
- Enemmän puuhaa isommille lapsille.
- Mikäli lapset ja vanhemmat ovat tyytyväisiä varahoitoon, niin eivät vaihda hoitopaikkaa.
- Varahoitoon samalle tutulle perhepäivähoitajalle.

Heikkoudet:*kaikkiaan 14 mainintaa*

- Tyhjiä vastauksia 3 kappaletta.
- Iso ryhmä, 3 mainintaa.
- Hoitaja vieras, 2 mainintaa.
- Ahtaat tilat.
- Piha-alue ehkä pienehkö.
- Liikaa pieniä lapsia samanaikaisesti hoidossa.
- Sokkeloiset tilat.
- Vaihtuva kaverit, jos lapsi on arka.
- En osaa sanoa.
- Melu haittaa, jos liikaa lapsia.
- Vieraat kaverit.
- Lapset kertoivat: kova meteli, joka väsyttää.

Uhat:*kaikkiaan 10 mainintaa*

- Tyhjiä vastauksia 7 kappaletta.
- En osaa sanoa, 3 mainintaa.
- Vaihtuvuus hoitajissa ja hoitopaikoissa, lasten vaikea sopeutua, 2 mainintaa.
- Lasten suuri määrä.
- Pitenevät hoitopäivät.
- Koko lapsiryhmän saaminen samaan varahoitopaikkaan.
- Hoitopaikkojen väheneminen hoitajien eläköityessä ja kun uusia perhepäivähoitajia ei hakeudu alalle.
- Perhepäivähoitajien pitkät lomat.

Hei!

Teimme tammikuussa 2012 kyselyn Kannuksen kaupungin perhepäivähoitajille sekä perhepäivähoidossa olevien lasten perheille. Tutkimuksen tarkoitus oli tutkia, miten perhepäivähoitajat kokivat perhepäivähoitajia koskevan työaikalain tuomat muutokset sekä perhepäivähoidon varahoitojärjestelmän ja miten vanhemmat kokivat perhepäivähoidon varahoitojärjestelmän. Kyselymme tarkoituksena oli selvittää perhepäivähoidossa olevien lasten varahoitoa elokuu 2011 – tammikuu 2012 välisenä aikana. Tässä teille tiivistetysti tiedote tutkimuksestamme. Opinnäytetyömme on kokonaisuudessaan luettavissa verkko-kirjasto Theseuksessa toukokuun 2012 alusta lähtien, osoitteessa: <http://www.theseus.fi>.

Tutkimuksemme oli kokonaistutkimus, koska kyselyt lähetettiin kaikille Kannuksen kaupungin sillä hetkellä työsuhhteessa olevalle 17 perhepäivähoitajalle ja 54 perheelle, joiden lapset olivat perhepäivähoidossa. Vastauksia saimme hoitajilta 14kpl ja vanhemmilta 26kpl.

Tutkimus osoitti, että perhepäivähoitajat kokivat merkittävimpinä työaikalain tuomina muutoksina työpäivien lyhenemisen ja työssä jaksamisen parantumisen sekä lisääntymisen. Suurimpana uhkana he kokivat, että arkivapaiden vuoksi vanhemmat eivät hae lapsilleen hoitopaikkaa perhepäivähoidosta, vaan päiväkodista. Tutkimuksemme osoitti perhepäivähoitajien huolen aiheettomaksi. Hoitajien mielestä lapsen näkökulmasta varahoitopaikan tulisi olla pysyvä. Perhepäivähoitajat ja lasten vanhemmat olivat pääosin tyytyväisiä varahoidon järjestelyihin. Vanhemmat kokivat ainoastaan tiedonkulussa kehitettävää. Eniten käytetty varahoitopaikka oli ryhmäperhepäivähoitokoti Varpuset. Suurin osa kyselyyn vastanneista vanhemmista järjestivät itse lapsensa varahoidon tai siihen ei ollut tarvetta.

Ystävällisin terveisin ja mukavaa kevättä toivottaen!

Merja Karppinen ja Satu Vesisenaho